
Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav translatologie

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Sebastian Aguas Maisels

Modely tlumočení v ČLR

Interpreting models in PRC

Praha 2012

Vedoucí práce: prof. PhDr. Ivana Čeňková, CSc.

Poděkování

Chtěl bych poděkovat především vedoucí diplomové práce prof. PhDr. Ivaně Čeňkové, CSc. za cenné rady, metodické vedení práce a celkovou podporu. Dále bych chtěl poděkovat Danielu Gilovi za poskytnutí materiálů a sinoložce Mgr. Zuzaně Li za její rady a zkušenosti ohledně práce čínských tlumočnicků.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně, že jsem řádně citoval všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 15.8.2012

.....
Sebastian Aguas Maisels

Abstrakt

Cílem dané diplomové práce je nastínit vývoj a současný stav tlumočnické profese v Číně. Zaměřili jsme se zejména na odbornou přípravu profesionálních tlumočnicků na čínských vysokých školách, tlumočnické akreditace, profesní organizace a utváření teorie a didaktiky tlumočení jako samostatné vědní disciplíny.

Počátky profese konferenčního tlumočnicka v Číně se datují do roku 1979, kdy zde byl založen Program pro odbornou přípravu tlumočnicků a překladatelů OSN. V roce 1994 byl tento program přetransformován na *Graduate School of Translation and Interpretation* v rámci *Beijing Foreign Studies University*, čímž vzniklo první specializované pracoviště pro odbornou přípravu tlumočnicků. V roce 2006 spustily první 3 vysoké školy bakalářský tlumočnický a překladatelský program (*BTI*). V roce 2007 začalo 15 vysokých škol nabízet nový magisterský tlumočnický a překladatelský program (*MTI*). V současné době je počet vysokých škol s *BTI* programem více než dvojnásobný a počet vysokých škol s *MTI* programem dosáhl 150. Několik vysokých škol nabízí také doktorské tlumočnické programy.

Tlumočnictví jako samostatná vědní disciplína se v Číně postupně etabluje a důkazem jsou tomu práce uznávaných čínských odborníků, jako jsou například Liu Heping, Bao Gang nebo Wang Binhua. Většina čínských prací zabývajících se teorií a didaktikou tlumočení navazuje na evropskou teorii tlumočení, zejména na francouzské modely tlumočení.

Klíčová slova

odborná příprava tlumočnicků, teorie tlumočení, tlumočnická profese, akreditace, Čína

Abstract

The aim of this thesis is to outline the development and current situation of the interpreting profession in China. It places particular emphasis on interpreter training at Chinese universities, interpreters' accreditations, professional organizations and the formation of interpreting theory and training as an autonomous discipline.

The beginnings of the conference interpreting profession in China date back to 1979, when the UN Training Programme for Interpreters and Translators was launched. In 1994 this programme was transformed into the Graduate School of Translation and Interpretation at the Beijing Foreign Studies University, which became the first interpreter training institution in China. In 2006 the first three universities launched a BA in Translation and Interpreting (BTI). In 2007 fifteen universities started offering a new Master's programme in Translation and Interpreting (MTI). Currently, the number of universities offering BTI has more than doubled and the number of universities offering MTI has reached 150. Several universities offer also PhD programmes in interpreting studies.

Interpreting studies are gradually developing into an autonomous discipline in China and monographs of representative Chinese researchers, e.g. Liu Heping, Bao Gang or Wang Binhua, attest to it. Most of Chinese monographs on interpreting theory and training take European interpreting theory, particularly French interpreting models, as its foundation.

Keywords

interpreter training, interpreting research, the interpreting profession, accreditation, China

Obsah

Úvod	11
1. Charakteristika tlumočnické profese a přípravy tlumočnicků v Číně	14
1.1 historický vývoj	14
1.2 současný stav	17
1.2.1 příprava profesionálních tlumočnicků	17
1.2.2 tlumočení jako volitelný kurz	18
1.2.3 tlumočení jako povinný kurz	18
1.2.4 tlumočení jako specializace	18
1.2.5 tlumočení jako samostatný studijní obor	19
1.2.6 specializovaná pracoviště pro přípravu profesionálních tlumočnicků	22
1.2.7 specifika odborné přípravy profesionálních tlumočnicků v ČLR	34
1.2.8 situace na trhu tlumočení a postavení tlumočnicků	35
1.2.9 tlumočnické akreditace	37
1.2.10 profesní organizace	40
1.2.11 druhy tlumočení	42
1.2.12 nejpoužívanější jazykové kombinace	49

2. Utváření teorie a didaktiky tlumočení jako samostatné vědní disciplíny	52
2.1 vývoj	52
2.2 teorie a didaktika tlumočení v Číně	55
2.3 učební materiály pro odbornou přípravu tlumočnicků	63
2.4 základní osobnosti.....	72
2.5 specifika teorie a didaktiky tlumočení v Číně	76
Závěr	79
Seznam použité literatury	83
Internetové zdroje	84

Seznam zkratek

- AIIC** Mezinárodní asociace konferenčních tlumočnicků
Association Internationale des Interprètes de Conférence
International Association of Conference Interpreters
čínsky 国际会议口译员协会 Guoji huiyi kouyiyuan xiehui
- BFSU** Beijing Foreign Studies University
čínsky 北京外国语大学 Beijing waiguoyu daxue
- BLCU** Beijing Language and Culture University
čínsky 北京语言大学 Beijing yuyan daxue
- BTI** BA in Translation and Interpreting
- CAEP** China Association of Employment Promotion
čínsky 中国就业促进会 Zhongguo jiuye cujinhui
- CATTI** Chinese Accreditation Test for Translators and Interpreters
čínsky 全国翻译专业资格(水平)考试 Quanguo fanyi zhuanye zige (shuiping)
kaoshi
- CAJ** China Academic Journals Full-text Database
čínsky 中国期刊全文数据库 Zhongguo qikan quanwen shujuku
- CIUTI** Conférence Internationale permanente d'Instituts Universitaires de Traducteurs et
Interprètes
čínsky 国际大学翻译学院联合会 Guoji daxue fanyi xueyuan lianhehui
- je nejstarší a nejprestižnější mezinárodní asociací sdružující univerzitní
pracoviště, která nabízejí výuku překladatelských a tlumočnických oborů
- CSL** Chinese Sign Language – čínský znakový jazyk
čínsky 中国手语 zhongguo shouyu
- CTCP** China Translation and Publishing Corporation
čínsky 中国对外翻译出版公司 Zhonghuo duiwai fanyi chubanshe gongsi
- FIT** Fédération Internationale des Traducteurs
International Federation of Translators

-
- GDUFS Guangdong University of Foreign Studies
čínsky 广东外语外贸大学 Guangdong waiyu waimao daxue
- GIIT Graduate Institute of Interpreting and Translation
čínsky 上海外国语大学高级翻译学院 Shanghai waiguoyu daxue gaoji fanyi xueyuan
- součást Shanghai International Studies University (SISU)
- GITIS Graduate Institute of Translation and Interpretation Studies
čínsky (nezjednodušeně) 翻譯學研究所 Fanyixue yanjiusuo
čínsky (zjednodušeně) 翻译学研究所 Fanyixue yanjiusuo
- součást taiwanské Fujen Catholic University
- GSIT Graduate School of Interpreting and Translation, součást Guangong University of Foreign Studies
čínsky 广东外语外贸大学高级翻译学院 Guangdong waiyu waimao daxue gaoji fanyi xueyuan
- GSTI Graduate School of Translation and Interpreting
čínsky 北京外国语大学高级翻译学院 Beijing waiguoyu daxue gaoji fanyi xueyuan
- součást Beijing Foreign Studies University (BFSU)
- JTP Jednota tlumočnicků a překladatelů
- MI Master's program in Interpreting
- MGLU Moskevská státní lingvistická univerzita
/MSLU ruský Московский государственный лингвистический университет
Moskovskij gosudarstvennyj lingvističeskij universitět
- MT Master's program in Translation
- MTI Master's program in Translation and Interpreting
čínsky 翻译硕士专业学位 fanyi shuoshi zhuan ye xuewei
také 口笔译硕士 koubiyi shuoshi
- NAETI National Accreditation Examinations for Translators and Interpreters
čínsky 全国外语翻译证书考试 Quanguo waiyi fanyi zhengshu kaoshi

NAATI	National Accreditation Authority for Translators and Interpreters - akreditace pro tlumočníky a překladatele v Austrálii
SIA	Shanghai Interpreters Accreditation čínsky 上海外语口译证书考试 Shanghai waiyu kouyi zhengshu kaoshi
SIS	School of International Studies čínsky 英语学院 Yingyu xueyuan - součást University of International Business and Economics (UIBE)
SISU	Shanghai International Studies University čínsky 上海外国语大学 Shanghai waiguoyu daxue
SITS	Sino-EU Interpreter Training Center, nebo také EU-China Interpreter Training Center, čínsky 中欧高级译员培训中心 Zhongguo gaoji yiyuan peixun zhongxin - společný projekt EU a University of International Business and Economics
SLI	sign language interpreting tlumočení do znakového jazyka
STI	School of Translation and Interpreting 北京语言大学高级翻译学院 Beijing yuyan daxue gaoji fanyi xueyuan - součást Beijing Language and Culture University (BLCU)
TAC	Translators Association of China čínsky 中国翻译协会 Zhongguo fanyi xiehui
T & I	translation and interpreting
UIBE	University of International Business and Economics čínsky 对外经济贸易大学 Duiwai jingji maoyi daxue

Úvod

Čínská lidová republika v současné době prochází neuvěřitelně rychlým a bouřlivým vývojem, který zasahuje do všech oblastí lidské činnosti. Tento vývoj byl nastartován v roce 1979 reformami Deng Xiaopinga a zavedením tzv. politiky otevřených dveří. Do nově zakládaných zvláštních ekonomických zón začal proudit zahraniční kapitál a z důvodu výrazně nižších nákladů sem byla přesunuta značná část výroby z Evropy a USA. Spolupráce, kdy Západ poskytuje know-how a Čína naopak zcela nenáročnou a výkonnou pracovní sílu, stále do značné míry přetrvává. V posledních letech se však situace mění. Z „továrny světa“, kde se vyrábí to, co se na Západě vymyslí, se Čína díky svému obrovskému lidskému potenciálu a pracovitosti Číňanů postupně vydává na cestu budování technologické velmoci. Na vědeckém poli zaznamenává Čína jeden úspěch za druhým. Například čínský vesmírný program, díky kterému Čína v roce 2003 vyslala jako třetí země světa člověka do vesmíru, byl zcela svébytný a na západních technologiích nezávislý. ČLR je úspěšná i na mezinárodním poli. V roce 2001 vstoupila do Světové obchodní organizace. V roce 2008 se v Pekingu konaly Olympijské hry a o dva roky později proběhlo v Šanghaji EXPO 2010. Ekonomika ČLR se stala druhou nejsilnější. Čína se však také potýká s celou řadou velice závažných problémů, počínaje otázkou lidských práv, obrovskými sociálními rozdíly až po samotný značně problematický režim. Faktem nicméně zůstává, že význam Číny ve světě se zvyšuje.

S růstem významu Číny v mezinárodním měřítku roste také význam čínštiny, jakožto oficiálního jazyka ČLR. V současné době tvoří obyvatelstvo Číny přes 1.3 mld. obyvatel, z nichž většina ovládá standardní čínštinu.¹ K tomuto číslu musíme ještě připočítat početné čínské komunity v jihovýchodní Asii, USA, Kanadě a Evropě. Čínština je jedním z pěti oficiálních jazyků OSN a je více než pravděpodobné, že právě čínština spolu s angličtinou budou nejdůležitějšími jazyky 21. století. Čína,

¹ Standardní čínština neboli mandarínština, čínsky 普通话 putonghua je oficiální jazyk ČLR založený na pekingském dialektu

zejména pak Šanghaj, Peking, Chengdu, ale i další významná čínská města se stávají oblíbenými místy pro tzv. konferenční turistiku. S tím vším je samozřejmě spojena i neustále se zvyšující poptávka po kvalitních vyškolených tlumočnících, kteří ovládají čínštinu a další světové jazyky.

Cílem dané diplomové práce je zmapovat vývoj a současný stav tlumočnické profese v ČLR. Budeme se snažit nastínit historický vývoj tlumočnické profese v Číně a vznik profese konferenčního tlumočnicka v čínském kontextu. Pokusíme se charakterizovat odbornou přípravu profesionálních tlumočnicků na čínských vysokých školách a popsat typy kurzů a studijních programů, které vybrané čínské vysoké školy nabízejí. Budou nás mimo jiné zajímat také specifika přípravy tlumočnicků v Číně. Není však reálné, a ani to není cílem dané práce, detailně popsat všechny studijní tlumočnické programy. Čínský vzdělávací systém se navíc velice dynamicky rozvíjí a studijní obory jsou značně nepřehledné, což je patrné i ze studií předních čínských odborníků v dané oblasti. Naším záměrem je nabídnout stručnou charakteristiku uvedených studijních programů a umožnit tak každému získat základní povědomí o dané problematice. Pro lepší přehlednost ponecháváme názvy čínských vysokých škol a specializovaných pracovišť v angličtině. Názvy v čínštině, včetně přepisu, jsou uvedeny v seznamu zkratk.

Dále se budeme věnovat situaci na trhu tlumočení v ČLR. Zaměříme se zejména na postavení tlumočnicků ve společnosti, profesní organizace, tlumočnické akreditace a nejpoužívanější jazykové kombinace. Pokusíme se zjistit, zda jsou tlumočníci zaměstnávání spíše jako in-house tlumočníci v rámci státních institucí a soukromých společností nebo zda je v Číně více tzv. freelance tlumočnicků.

Předmětem našeho zájmu bude také utváření teorie a didaktiky tlumočení jako samostatné vědní disciplíny. Pokusíme se zjistit, zda v Číně v této oblasti probíhá vlastní výzkum a jsou vytvářeny nové modely tlumočení či zda jde spíše o přejímání již existujících modelů ze zahraničí, případně kterých a odkud. Zajímat nás budou také učební materiály pro odbornou přípravu tlumočnicků, které budeme analyzovat. Dále se pokusíme popsat specifika teorie a didaktiky tlumočení v Číně a uvedeme základní osobnosti, které jsou pro námi zkoumanou oblast klíčové.

Ačkoliv je daná práce primárně zaměřena na kontinentální Čínu, budeme se okrajově zabývat také situací na Taiwanu.

Vzhledem k neexistenci práce, která by se zabývala danou problematikou v češtině, budeme vycházet výhradně ze zahraničních materiálů. Základ práce budou tvořit studie předních odborníků, kteří se danou problematikou zabývají. Čerpat budeme zejména z anglicky psaných prací Daniela Gila s názvem *Professionalisation in interpreting: International experience and development in China* (2004) a *Fostering professionalism in new conference interpreting markets: Reflections on the role of training* (2006). Dále pak budeme vycházet ze studie Robina Settona a Guo Liangliang *Attitudes to role, status and professional identity in interpreters and translators with Chinese* (2009) a také z práce Andrew Dawranta a Jiang Hong s názvem *Conference interpreting in Mainland China* (2001).

Dále budeme zkoumat anglické práce čínských odborníků, zejména Wangu Binhui, Mu Lei a dalších. Kromě prací v angličtině se pokusíme analyzovat také práce čínských badatelů psaných čínsky. Největší zájem pro nás bude představovat práce Bao Gang *A general theory of interpreting* (1998), jelikož se jedná o první monografii věnovanou tlumočnictví napsanou čínským autorem.

Kromě prací čínských a zahraničních badatelů v oblasti tlumočnictví budeme vycházet také z oficiálních webových stránek vybraných čínských vysokých škol.

Jsme si vědomi toho, že při snaze popsat současný stav tlumočnické profese, teorie a didaktiky tlumočení v zemi jako je Čína, se vystavujeme riziku, že to, co napíšeme dnes, už nemusí být zítra aktuální.

1. Charakteristika tlumočnické profese a přípravy tlumočnicků

v Číně

1.1 historický vývoj

V očích Západu je Čína záhadnou a exotickou zemí a čínština zcela nepochopitelným jazykem. Na rozdíl od Evropy, kde probíhala velice intenzivní kulturní a obchodní výměna, kde lidé často cestovali do jiných zemí a kde spolu národy pravidelně válčily, se může Čína zdát na první pohled uzavřenou a svébytnou zemí, která kontakt s okolním světem ke svému vývoji nepotřebuje a nevyhledává.² Toto často uváděné klišé je však zavádějící, a v určitém ohledu zcela mylné. Už od starověku si Čína aktivně budovala a rozvíjela vztahy s okolními státy a územími a také své blízké i vzdálené sousedy podstatným způsobem ovlivňovala, ať už v rovině kulturní, obchodní, diplomatické nebo vojenské. Číňané svými výrobky, zejména hedvábím, nepřímo ovlivnili také Římskou říši a jejím prostřednictvím celou Evropu. Nemůžeme však hovořit o jednostranném procesu. Klíčová událost čínských dějin – sjednocení Číny Prvním Svrchovaným císařem³ v roce 221 př.n.l – by byla s největší pravděpodobností mnohem komplikovanější, nebýt použití jízdy a válečných vozů, které si Číňané osvojili od kočovných kmenů ze severu. Známé cesty na Západ s cílem nalézt posvátné budhistické texty, obchodní a kulturní kontakty se Střední Asií po Hedvábné stezce, objevné námořní plavby eunucha Zheng He ve 14. století, ovládnutí Číny mongolskou dynastií Yuan nebo mandžuskou dynastií Qing, jejíž vláda skončila až revolucí v roce 1911, to je jen několik příkladů, kdy docházelo k velice intenzivnímu kontaktu mezi kulturami s odlišným jazykovým pozadím. Čína už od pradávna ovlivňovala a byla ovlivňována svými blízkými i vzdálenými sousedy a je více než pravděpodobné, že klíčovou roli v těchto kontaktech sehráli ti, kterým dnes říkáme tlumočníci.

² SETTON, Robin ed. (2009). China and Chinese. *Interpreting*. Special Issue, 11:2.

³ Qin Shihuang

Počátky tlumočnické profese sahají do hluboké minulosti. Svou nezastupitelnou úlohu hrálo tlumočení už v době, kdy docházelo k prvním kontaktům mezi skupinami lidí, které ovládaly odlišné jazyky.⁴ Tato teze je univerzální a můžeme konstatovat, že platí stejně tak pro Čínu, jako pro Evropu.

To však nemůžeme říci o profesi konferenčního tlumočnicka, která se v obou geografických celcích utvářela poněkud odlišně. V Evropě vzniklo konferenční tlumočení jako samostatná profese koncem první světové války, kdy francouzština přišla o své výsadní postavení jazyka diplomatických jednání a na mezinárodních konferencích se začala stejnou měrou prosazovat angličtina. První stálé tlumočnické týmy začaly vznikat v souvislosti s Pařížskou mírovou konferencí v roce 1919. Do tohoto období se datuje také vznik simultánního tlumočení, které prochází velmi rychlým rozvojem a stává se upřednostňovaným druhem tlumočení na mezinárodních konferencích, zejména z důvodu časové úspory oproti tlumočení konsekutivnímu.⁵

V určitém ohledu se tlumočení v Číně ve své rané fázi vyvíjí podobně jako se vyvíjelo na Západě. Dochází k objevování vztahu mezi tlumočením a překladem, vztahu mezi tlumočením, studiem a výukou cizích jazyků. Probíhá zde diskuze ohledně institucionálního statusu profesionální tlumočnické přípravy a na mezinárodních konferencích můžeme pozorovat počáteční okouzlení simultánním tlumočením. Požadavky současné Číny, které úzce souvisí s jejím demografickým a historickým vývojem, však v Číně formují tlumočnickou profesi poněkud odlišně, než jak tomu bylo před více než padesáti lety v Evropě.⁶ Na rozdíl od Evropy byla profese konferenčního tlumočnicka do Číny formálně uvedena až v roce 1979, kdy zde byl založen Program pro odbornou přípravu tlumočnicků a překladatelů OSN.⁷ Tento program byl společným projektem OSN a čínské vlády a jeho cílem bylo připravit

⁴ HERBERT, Jean (1968). *The Interpreter's Handbook. How to Become a Conference Interpreter*. Genève: Georg.

⁵ HERBERT, Jean (1968). *The Interpreter's Handbook. How to Become a Conference Interpreter*. Genève: Georg.

⁶ SETTON, Robin ed. (2009). China and Chinese. *Interpreting*. Special Issue, 11:2.

⁷ United Nations Training Programme for Interpreters and Translators

profesionální tlumočníky a překladatele pro OSN. V roce 1994 byl tento program ukončen a přetransformován na *Graduate School of Translation and Interpretation* v rámci *Beijing Foreign Studies University* viz níže.⁸

V Číně tedy můžeme pozorovat obdobný vývoj, jaký se uskutečnil v Sovětském svazu. Ačkoliv první pokusy simultánně tlumočených konferencí začaly v Sovětském svazu už v roce 1928 a v 50. letech už zde byly kvalitní týmy profesionálních konferenčních tlumočnicků, jejichž pracovní jazyky zahrnovaly ruštinu, angličtinu, francouzštinu, němčinu, španělštinu a čínštinu, zásadní význam měl pro rozvoj konferenčního tlumočení, stejně jako v Číně, vznik v rámci dnešní Moskevské státní lingvistické univerzity (MGLU) obdobného programu OSN, jehož cílem bylo každoročně připravit od 5 do 7 profesionálních simultánních tlumočnicků pro ruskou tlumočnickou kabinu v sekretariátu OSN v New Yorku, Ženevě a Vídni, stejně tak jako v Bangkoku a Nairobi. V roce 1971 bylo na dnešní MGLU⁹ na základě tohoto programu, stejně jako o 23 let později v Číně, založeno specializované pracoviště pro odbornou přípravu konferenčních tlumočnicků.¹⁰

Na rozdíl od prvních evropských bilingvních a trilingvních tlumočnicků, kteří hodně cestovali, a byli rovnoměrně vystavováni kulturním vlivům jazyků, které ovládali, je podle studie Robina Settona a Guo Liangliang možná až 98 % tlumočnicků čínštiny zároveň čínskými rodilými mluvčími (mají čínštinu jako jazyk A), z nichž méně než každý pátý strávil mimo Čínu delší dobu než měsíc či dva.¹¹ S tím také bezprostředně souvisí odborná příprava profesionálních tlumočnicků, která je v Číně v určitém směru poněkud odlišná od té evropské. Tato situace je do značné míry opět podobná situaci v bývalém SSSR a většině států bývalého socialistického tábora, kde obdobná politická situace nedovolovala tlumočnickům absolvovat studijní stáže

⁸ DAWRANT, Andrew, JIANG, Hong (2001). Conference interpreting in Mainland China. <http://aiic.net/page/365> Staženo 12.3.2012

⁹ Tehdejší název byl Institut cizích jazyků M. Thoreze v Moskvě (MGPIJA)

¹⁰ ČERNOV, Gelij (1992). Conference Interpretation in the USSR: History, Theory, New Frontiers. *Meta*, 37 (1)

¹¹ SETTON, Robin, GUO Liangliang (2009). Attitudes to Role, Status and Professional Identity in Interpreters and Translators with Chinese in Shanghai and Taipei. *Translation and Interpreting Studies*,

v zahraničí.

1.2 současný stav

1.2.1 příprava profesionálních tlumočnicků

V současné době nabízí celá řada čínských vysokých škol bakalářské a magisterské tlumočnické programy, a to jak v kontinentální Číně, tak na Taiwanu. Kromě již zmíněných bakalářských a magisterských studijních oborů nabízí hned několik vysokých škol také doktorské programy v oblasti tlumočnictví. Mezi nejvýznamnější patří zejména *Beijing University of Foreign Studies*, *Shanghai International Studies University* a *Guangdong University of Foreign Studies*.

Při přípravě budoucích profesionálních tlumočnicků hrají v ČLR vysoké školy klíčovou a nezastupitelnou roli. Například v Japonsku je situace značně odlišná. Dominantní postavení na japonském tlumočnickém trhu mají soukromé agentury a firmy zabývající se pořádáním kulturně-společenských akcí. To se týká také přípravy tlumočnicků, neboť tyto soukromé subjekty dokonce své tlumočnické po odborné stránce připravují a školí. Ačkoliv se v ČLR podíl takovýchto soukromých agentur v rámci nově se utvářejícího tlumočnického trhu rychle zvyšuje, profesionální příprava tlumočnicků je zcela v rukou čínské vlády, respektive čínských vysokých škol. Je to dáno zejména tím, že si čínská vláda uvědomila důležitost nově se formujícího tlumočnického oboru a tlumočnictví do čínského vzdělávacího systému pevně zakotvila. Na tomto základě čínská vláda v současné době zkoumá možnosti, jak tento obor dále podporovat a usměrňovat jeho vývoj.¹² Je značně pravděpodobné, že čínská vláda byla také vedena snahou kontrolovat toto nově vznikající odvětví.

Při pokusu charakterizovat výuku tlumočení v rámci čínského vzdělávacího systému budeme vycházet zejména z rozdělení Wang Binghui a Mu Lei. Wang Binghua a Mu Lei, kteří působí na *Guangdong University of Foreign Studies*, rozdělují výuku tlumočení na čínských vysokých školách do čtyř rozsáhlých

¹² SETTON, Robin ed. (2009). China and Chinese. *Interpreting*. Special Issue, 11:2,112

kategorií:¹³

1.2.2 tlumočení jako volitelný kurz

Na některých čínských vysokých školách je možné absolvovat volitelný překladatelský nebo tlumočnický kurz, nebo oba kurzy současně, v rámci nejazykového bakalářského oboru.

1.2.3 tlumočení jako povinný kurz

Všichni studenti bakalářského studijního programu se zaměřením na angličtinu (a několik dalších vybraných cizích jazyků) jsou povinni absolvovat tlumočnický nebo překladatelský kurz, nebo oba, zpravidla ve třetím nebo čtvrtém ročníku studia. Hlavním cílem obou vyše zmíněných kurzů (volitelného a povinného) je zejména zlepšit jazykovou kompetenci studentů. V Číně se studium jazyka tradičně dělí na čtyři složky: poslech „ting“ 听, mluvení „shuo“ 说, čtení du „读“ a psaní „xie“ 写. Tato koncepce má své pevné místo v čínském školském systému a odráží se také v čínských jazykových učebnicích. V současné době je tato koncepce obohacena o pátou složku: překlad a tlumočení „yi“ 译.

1.2.4 tlumočení jako specializace

Většina kateder a fakult cizích jazyků nabízí magisterské studijní obory se specializací/zaměřením na překlad a tlumočení.¹⁴ Studenti si kromě překladu a tlumočení mohou vybrat jiné zaměření, např. lingvistiku, literaturu apod. Předměty zaměřené na tlumočení v rámci tlumočnické specializace většinou tvoří třetinu celkové hodinové dotace a jsou určeny výhradně pro zlepšení tlumočnických schopností.

¹³WANG, Binhua, MU, Lei (2009). Interpreter training and research in mainland China. *Interpreting*. Special Issue, 11:2.

¹⁴*T&I specialization/orientation*, čínsky 专业方向 zhuanYe fangxiang

1.2.5 tlumočení jako samostatný studijní obor

Tlumočnictví a překladatelství je vyučováno jako samostatný bakalářský studijní program na vysokých školách, které mají od Ministerstva školství ČLR příslušnou akreditaci. Na celé řadě vysokých škol, včetně patnácti již zmiňovaných, je vyučován magisterský tlumočnický obor a magisterský překladatelský obor.¹⁵ *Shanghai University of Foreign Studies* nabízí také možnost získat osvědčení *Professional Diploma in Conference Interpreting*, které je na magisterském titulu nezávislé. Některé magisterské tlumočnické a překladatelské obory jsou stále vedeny pod Katedrou anglického jazyka a literatury. Některé vysoké školy (viz níže) nabízejí kromě klasických magisterských tlumočnických a překladatelských oborů¹⁶ také doktorské (PhD) obory se zaměřením na tlumočení.

Výše uvedené studijní programy společně vytváří nezávislý a poměrně ucelený systém studijních oborů, který je určený pro výuku překladatelství a/nebo tlumočnictví jako samostatné disciplíny v kontinentální Číně. Veškerá praktická výuka tlumočení a překladu na těchto oborech, která je zaměřena na zlepšování tlumočnických a/nebo překladatelských schopností, tvoří přes 40 % celkové hodinové dotace. U tlumočnických a překladatelských studijních oborů vyučovaných na čínských vysokých školách můžeme pozorovat dva specifické rysy. Obecně platí, že existují dva typy magisterských studijních programů se zaměřením na tlumočení a překladatelství, a sice *MA in T&I Studies* a *MA in T&I*¹⁷ (a některé další odborné programy pro přípravu tlumočnicků). Zatímco studijní obor *MA in T&I Studies* je orientován spíše na akademický výzkum, obor *Masters in T&I (MTI)* je naopak zaměřen na profesní praxi. Dalším specifickým rysem je, že na úrovni navazujících magisterských studijních programů došlo po vzniku oboru *MA in Interpreting Studies* a *Masters in Interpreting*¹⁸ k osamostatnění tlumočení jako samostatného oboru. V navazujících magisterských programech se tedy překlad a tlumočení studují

¹⁵ jedná se zejména o obory *MT (Masters in Translation)* a *MI (Masters in Interpreting)*

¹⁶ obory *MTI*

¹⁷ zkratka pro *translation and interpreting*

¹⁸ zkratka *MI*

odděleně. Na úrovni bakalářských studijních programů se naopak tlumočení a překlad studují současně, s výjimkou několika mála vysokých škol.

Výzkum, který provedli Wang Binhua a Mu Lei na třech nejvýznamnějších institucích v dané oblasti v kontinentální Číně, jmenovitě jsou to *Graduate School of Translation and Interpreting (GSTI)* na *Beijing Foreign Studies University (BFSU)*, *Graduate Institute of Interpreting and Translation (GIIT)* na *Shanghai International Studies University (SISU)* a *Graduate School of Interpreting and Translation (GSIT)* na *Guangdong University of Foreign Studies*, ukazuje, že výuka tlumočení v rámci uvedených specializovaných pracovišť vykazuje některé společné rysy, respektive výuku tvoří následující oblasti:

1. výuka zaměřená na rozvoj tlumočnických dovedností: například konsekutivní tlumočení, simultánní tlumočení, tlumočení znakového jazyka;
2. předměty zaměřené na znalosti: například předměty věnované tlumočení určitých témat nebo specializované předměty mající za cíl rozšířit znalosti určitých oblastí;
3. předměty kontrastivní lingvistiky, které se téměř vždy zaměřují na jazykovou kombinaci čínština – angličtina;
4. výuka zaměřená na profesní praxi: například mock konference nebo stáže.

Studijní programy pro odbornou přípravu tlumočnicků často také zahrnují výuku překladu a předmětů orientovaných na akademický výzkum, například úvod do teorie tlumočení, základní teorie tlumočení, úvod do translologie apod. V rámci *MA* programů musí studenti napsat diplomovou práci, kterou zpravidla odevzdávají ke konci studia. Studenti *MTI* oborů neodevzdávají na rozdíl od studentů *MA* oborů diplomovou práci, ale musí odevzdat a vypracovat zprávu o tlumočnické praxi. Ministerstvo vzdělání ČLR poskytuje v rámci akreditace jednotlivým specializovaným pracovištím určitou svobodu, pokud jde o doplňkové předměty jako například tlumočení znakového jazyka, tlumočení mock konferencí, obchodní tlumočení, soudní tlumočení nebo diplomatické tlumočení. Výuka těchto předmětů

závisí na vůli a kapacitě každého pracoviště.

V současné době však můžeme pozorovat jasný obrat od tlumočnických *MA* oborů, které jsou orientovány spíše na akademický výzkum, k oborům *MTI*, které jsou zaměřeny spíše na praktické aspekty tlumočení. Za *MTI* obory je zodpovědný *China National Committee for MTI Education*, který vzniknul po roce 2007.¹⁹

Obdobný výzkum stejných autorů věnovaný osnovám bakalářských tlumočnických oborů na čínských univerzitách ukazuje, že osnovy uvedených oborů zahrnují tři následující složky:

1. Zvyšování jazykové kompetence, včetně jazykových kurzů a to jak v angličtině (výslovnost a intonace, gramatika, slovní zásoba, poslech, porozumění, mluvení, čtení, psaní), tak v čínštině (tradiční čínština, klasická čínština).
2. Praktická výuka překladu a tlumočení, včetně základů tlumočení, konsekutivního tlumočení a tlumočení zaměřeného na určité téma, tlumočení mezi angličtinou a čínštinou, překladu, odborného a literárního překladu.
3. Předměty zaměřené na získání znalostí v relevantních oblastech, například základní přehled anglicky mluvících zemí, anglické kultury, čínské kultury a čínské literatury a lingvistiky.

Nyní se zaměříme na konkrétní vybraná pracoviště pro odbornou přípravu profesionálních tlumočnicků a poskytneme o nich základní informace.

1.2.6 specializovaná pracoviště pro přípravu profesionálních tlumočnicků

Kontinentální Čína

¹⁹ http://www.tac-online.org.cn/en/tran/2011-06/13/content_4264230.htm Citováno 9.7.2012

Je logické, že téměř všechny nejvýznamnější čínské vysoké školy, které nabízejí magisterské a doktorské tlumočnické obory, se nacházejí v Pekingu a ve velkých přístavních městech na východě Číny. Právě tato města se už dávno před zavedením tzv. politiky otevřených dveří v roce 1978, stala křižovatkou kultur, mezinárodního obchodu a místem, kudy do Číny přicházejí západní vlivy. Kromě hlavního města ČLR budou předmětem našeho zájmu vysoké školy v Šanghaji, Xiamenu a Guangzhou²⁰ (viz Mapa 1). Instituce, jejichž magisterským oborům se zaměřením na konferenční tlumočení se v následující části budeme věnovat, patří v kontinentální Číně k těm nejznámějším. Absolventi těchto oborů pracují pro místní tlumočnický trh, státní nebo mezinárodní organizace či jako freelance tlumočníci. Tlumočnické obory na těchto vysokých školách mají svá specifika, stejně tak jako některé společné rysy. Například většina přijímacích řízení je rozdělena do dvou kol. V prvním kole musí uchazeči absolvovat test, který se skládá z eseje, překladu, shrnutí hlavní myšlenky textu a někdy také znalostního testu. Ve druhém kole absolvují vybraní uchazeči pohovor, kde musí převyprávět improvizované projevy do obou jazyků. Dále se potom hodnotí jazykové, komunikační a řečnické schopnosti uchazeče včetně předpokladů pro tlumočení.

Počet oborů se zaměřením na tlumočení a překlad se v posledních letech v Číně zvyšuje doslova “astronomickou rychlostí”. Odvrácenou stranou tohoto rozvoje je však poměrně značná nepřehlednost a existence různých tlumočnických oborů. Tyto obory se do určité míry překrývají, mají však také svá specifika. A zdá se, že ani samotní Číňané v tomto zatím nemají úplně jasno. Situaci také komplikuje to, že často není jasné, zda se jedná o překladatelský nebo tlumočnický obor, či o oba. Faktem nicméně zůstává, že poslední dobou se nejvíce začíná prosazovat celostátní magisterský tlumočnický a překladatelský program *MTI*.

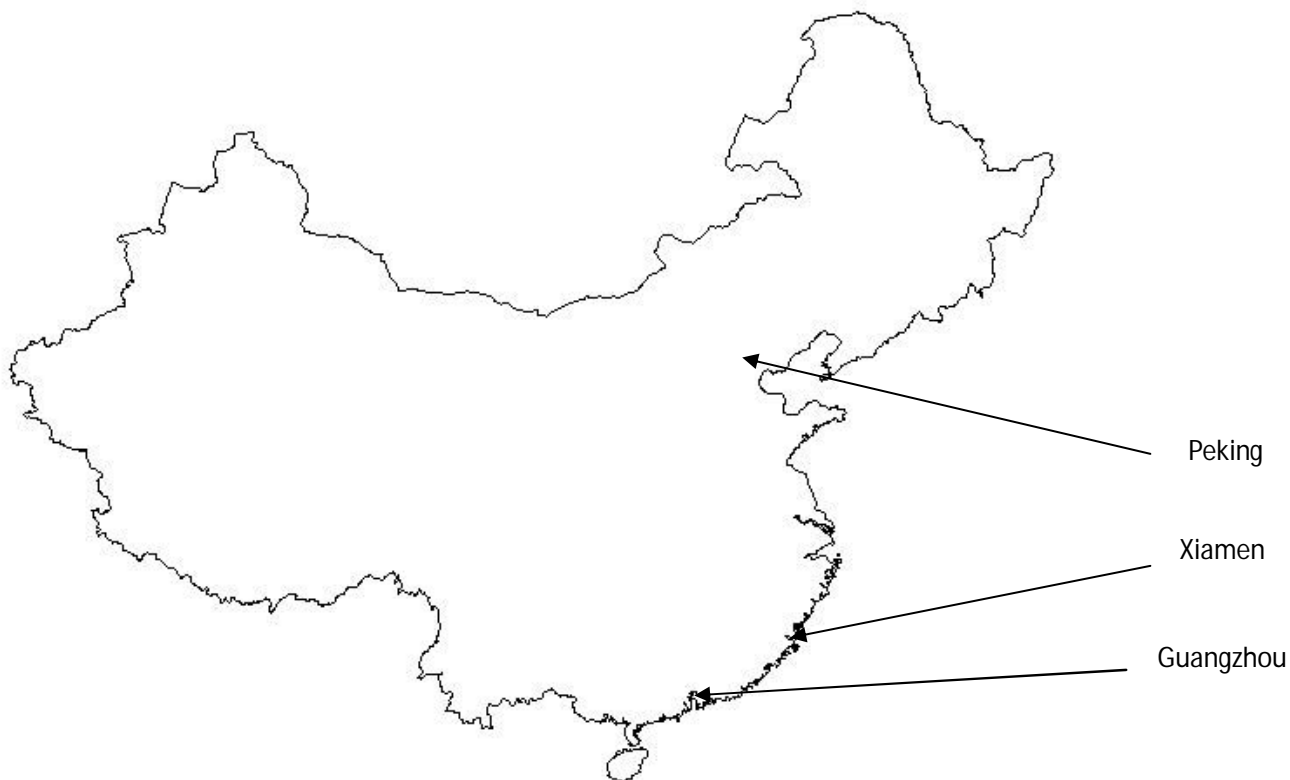
Pro lepší orientaci hned zpočátku uvádíme tabulku a mapku vybraných vysokých škol a jejich specializovaných pracovišť pro odbornou přípravu profesionálních

²⁰ u nás je Guangzhou známé také pod názvem Kanton

tlumočnicků, kterým se v této části práce budeme věnovat.

vysoká škola	specializované pracoviště	zkratka	rok založení
kontinentální Čína	Graduate School of Translation and Interpretation	GSTI	1994
Beijing Foreign Studies University			
Shanghai International Studies University	Graduate Institute of Interpreting and Translating	GIIT	2003
University of International Business and Economics	Department of Translation and Interpretation	nepoužívá se	nelze dohledat
Guangdong University of Foreign Studies	Graduate School of Interpreting and Translation	GSIT	2005
Xiamen University	Department of English Language and Literature	nepoužívá se	nelze dohledat
Beijing Language and Culture University	School of Translation and Interpreting	STI	2011
Taiwan	Graduate Institute of Translation and Interpretation Studies	GITIS	1988
Fu Jen Catholic University			

Tabulka 1 - Přehled specializovaných pracovišť pro přípravu profesionálních tlumočnicků v kontinentální Číně a na Taiwanu

Mapa 1 - Přehled specializovaných pracovišť pro přípravu profesionálních tlumočnicků v kontinentální Číně

Beijing Foreign Studies University (BFSU)²¹

Graduate School of Translation and Interpretation (GSTI) v rámci *Beijing Foreign Studies University* je vedoucí čínskou institucí připravující profesionální tlumočnický pro práci v mezinárodních organizacích (např. OSN) a čínských vládních institucích (např. Ministerstvo zahraničních věcí ČLR). Někteří absolventi pracují na volné noze, z nichž mnozí působí v zahraničí jako učitelé tlumočení (např. na *Monterey Institute of International Studies* v USA nebo *University of Westminster* v Londýně).²²

²¹ Užívá se také zkratky Beiwai

²² WANG, Binhua, MU, Lei (2009). Interpreter training and research in mainland China. *Interpreting*.

Počátky *Graduate School of Translation and Interpreting* sahají do roku 1979, kdy byl založen Program OSN pro přípravu tlumočnicků a překladatelů (*UN Training Program for Interpreters and Translators*). Tento program ukončilo 217 kandidátů, z nichž 98 se následně stalo tlumočnickými.²³ Po ukončení financování ze strany OSN byl tento program v roce 1994 přetransformován na dnešní *GSTI*. V kontinentální Číně tak vznikl první svého druhu studijní obor nabízející dvouletý magisterský program pro přípravu profesionálních konferenčních tlumočnicků. Mezi hlavní specifika *GSTI* patří velký počet přijatých studentů (v roce 2008 bylo přijato přibližně 80 studentů na magisterské a doktorské tlumočnické obory), vysoká úspěšnost (všichni, kdo úspěšně dokončí kurz, získají osvědčení) a zajištění dalších jazykových kombinací. Od roku 2008 nabízí *GSTI* magisterský tlumočnický program s názvem *MTI Plus*, v rámci kterého je kromě základní kombinace (čínština-angličtina) možné zvolit další světový jazyk (francouzštinu, němčinu nebo ruštinu).²⁴

V současné době zaměstnává *GSTI* 24 vyučujících na plný úvazek a 3 vyučujících na částečný úvazek. Na oficiálních webových stránkách jsou také uvedeni hostující profesori, například bývalý vedoucí anglické tlumočnické kabiny OSN v Ženevě a New Yorku Stephan Pearl, bývalá prezidentka *Conférence Internationale Permanente d'Instituts Universitaires de Traducteurs et Interprètes*²⁵ profesorka Fakulty překladatelství a tlumočnictví Ženevské univerzity Hannelore Lee-Jahnke nebo bývalý čínský velvyslanec v USA a při OSN Li Dao Yu.²⁶ V rámci magisterských a doktorských programů studuje v současné době na *GSTI* zhruba 200 studentů.²⁷

V roce 2008 se *GSTI*, jako první čínská vzdělávací instituce, stala členem *CIUTI*, prestižní mezinárodní asociace sdružující nejlepší tlumočnické a překladatelské školy

Special Issue, 11:2.

²³ DAWRANT, Andrew, JIANG, Hong (2001). *Conference interpreting in Mainland China*. <http://aiic.net/page/365> Staženo 12.3.2012

²⁴ WANG, Binhua, MU, Lei (2009). Interpreter training and research in mainland China. *Interpreting*. Special Issue, 11:2.

²⁵ zkráceně *CIUTI*

²⁶ čínsky 理道豫

²⁷ gsti.bfsu.edu.cn cit. 27.6.2012

z celého světa.²⁸

Shanghai International Studies University (SISU)²⁹

Graduate Institute of Interpreting and Translating (GIIT) byl v rámci *Shanghai International Studies University* založen v roce 2003. *GIIT* nabízí dvouletý kurz konferenčního tlumočení s názvem *Profesional Diploma in Conference Interpreting*.³⁰ Tento kurz byl jako jediný v kontinentální Číně v roce 2005 uznán Mezinárodní asociací konferenčních tlumočnicků (*AICC*) jako program, který zcela splňuje kritéria *AICC*.³¹ Většina vyučujících jsou členy *AICC* (například Zhou Xiaofeng)³². Počet každoročně přijatých studentů se pohybuje kolem deseti. V polovině celého kurzu, tedy na konci prvního roku, musí studenti úspěšně absolvovat vyřazovací testy. Na konci druhého roku studia musí pak studenti úspěšně splnit závěrečné zkoušky, které zahrnují obousměrné konsektivní a simultánní tlumočení. Zkušební komise je tvořena interními i externími zkoušejícími včetně zkušených tlumočnicků z OSN a Evropské unie.³³ Tento program je podporován Generálním ředitelstvím pro tlumočení Evropské komise, které od roku 2007 na *GIIT* a *UIBE* (viz níže) posílá vybrané studenty. Každoročně se studenti *GIIT* účastní stáží v OSN.³⁴ Kromě OSN a dalších mezinárodních institucí spolupracuje *GIIT* také s institucemi na lokální úrovni. V roce 2012 bylo na žádost Odboru zahraničních vztahů Magistrátu města Hunshan, které se nachází zhruba 60 km od Šanghaje, vysláno celkem 17 vybraných studentů (oborů *MTI* a *MA*), aby v rámci své vysokoškolské praxe tlumočili a překládali na mezinárodním obchodním veletrhu v Hunshanu. Studentům bylo o této praxi

²⁸ WANG, Binhua, MU, Lei (2009). Interpreter training and research in mainland China. *Interpreting*. Special Issue, 11:2.

²⁹ Užívá se také zkratky *Shangwai*

³⁰ čínsky 会议口译专业证书 (huiyi kouyi zhuan ye zhengshu)

³¹ WANG, Binhua, MU, Lei (2009). Interpreter training and research in mainland China. *Interpreting*. Special Issue, 11:2, 273

³² Čínsky 周晓峰 (Zhou Xiaofeng)

³³ WANG, Binhua, MU, Lei (2009). Interpreter training and research in mainland China. *Interpreting*. Special Issue, 11:2, 273

³⁴ WANG, Binhua, MU, Lei (2009). Interpreter training and research in mainland China. *Interpreting*. Special Issue, 11:2, 273

magistrátem vystaveno osvědčení.³⁵ Kromě specializovaného kurzu konferenčního tlumočení *Profesional Diploma in Conference Interpreting* byla v roce 2008 zahájena také výuka nového tlumočnického studijního oboru *MTI*. V současné době tedy na *GIIT* současně fungují vládou podporovaný *MTI* program a již zmiňovaný, nezávislý speciální kurz konferenčního tlumočení (*Conference Diploma*).³⁶

GIIT je členskou institucí mezinárodní organizace sdružující nejlepší tlumočnické a překladatelské školy z celého světa *CIUTI* ³⁷ a může se pochlubit spoluprací s mezinárodně uznávanými odborníky jako jsou Daniel Gile nebo Robin Setton.³⁸ V roce 2003 navázal *GIIT* spoluprací také s aktivním konferenčním tlumočnickem a členem *AIC* Andrew Dawrantem, který společně s Jiang Hong napsal první práci věnovanou konferenčnímu tlumočení v Číně.³⁹ V současné době (červen 2012) je ředitelem *Graduate Institute of Interpreting and Translation* známý čínský odborník Chai Mingjiong, který se dlouhodobě zabývá problematikou konferenčního tlumočení.⁴⁰

University of International Business and Economics (UIBE)

Odbornou přípravu profesionálních konferenčních tlumočnicků na *UIBE* zajišťuje *Department of Translation and Interpretation* ⁴¹, který je součástí *School of International Studies*, zkráceně *SIS*. Kromě *Department of Translation and Interpretation* zahrnuje *SIS* další tři katedry (Katedru lingvistiky a literatury, obchodní angličtiny a obecné angličtiny) a šest ústavů.⁴² *Department of Translation and Interpretation* nabízí výuku tlumočení a překladu studentům magisterských oborů, studentům dvouoborových magisterských programů a studentům magisterských oborů

³⁵ <http://giit.shisu.edu.cn/xueyuandongtai/note33.html> cit. 27.6.2012

³⁶ WANG, Binhua, MU, Lei (2009). Interpreter training and research in mainland China. *Interpreting*. Special Issue, 11:2, 273

³⁷ <http://www.ciuti.org/members/> cit. 26.6.2012

³⁸ <http://giit.shisu.edu.cn/xueyuangaikuang/zhuanjiashizi.htm> cit. 26.6.2012

³⁹ <http://giit.shisu.edu.cn/xueyuangaikuang/history.htm> cit. 26.6.2012

⁴⁰ <http://giit.shisu.edu.cn/xueyuangaikuang/xueyuanlingdao.htm> cit. 26.6.2012

⁴¹ čínsky 翻译学系 Fanyi xuexi

⁴² http://www.uibe.edu.cn/upload/uibe_eng/SIS.htm cit. 28.6.2012

se zaměřením na angličtinu. Výuka tlumočení a překladu pro studenty bakalářských oborů zahrnuje následující předměty: překlad z angličtiny do čínštiny (pouze pro studenty, kteří nestudují obor se zaměřením na angličtinu), teorii a praxi překladu (určeno studentům, kteří studují obor se zaměřením na angličtinu) a tlumočení (konsekutivní a simultánní). Dále pak se jedná o následující přednášky a semináře určené studentům magisterských oborů: dějiny translatologie, obchodní překlad, literární překlad, kritiku překladu a kurzy pokročilého tlumočení.⁴³

Klíčový význam *UIBE* je dán zejména spoluprací této čínské vysoké školy s Evropskou unií. Počátky spolupráce mezi *UIBE* a Evropskou unií, respektive organizací, která jí předcházela, sahají do 80. let 20. století. *UIBE* v té době začala své vyučující posílat do Bruselu, aby tam absolvovali odbornou tlumočnickou přípravu. V roce 2001 byl v Pekingu v areálu univerzity zřízen společný projekt EU a *SIS* s názvem *EU-China Interpreter Training Center*. Někdy se používá také název *Sino-EU Interpreter Training Center*, zkráceně *SITC*.⁴⁴ Počínaje rokem 2004 začal v rámci tohoto projektu fungovat dvouletý magisterský studijní program konferenčního tlumočení, který zahrnoval výuku konsekutivního a simultánního tlumočení.⁴⁵ Představitelé Generálního ředitelství pro tlumočení Evropské komise jsou zastoupeni jak v přijímací komisi, tak v komisi u závěrečných zkoušek. Zástupci Generálního ředitelství jsou také přítomni při vyřazovacích testech v polovině kurzu na konci prvního roku.⁴⁶

V současné době se jedná o jediný společný program v ČLR, který ve spolupráci s Generálním ředitelstvím pro tlumočení Evropské komise připravuje profesionální konferenční tlumočnický pro rostoucí čínský tlumočnický trh. Tento program je vytvořen podle vzoru Evropského kurzu konferenčního tlumočení (*The European Masters in Conference Interpreting*), který ve spolupráci s Evropskou komisí a

⁴³ http://www.uibe.edu.cn/upload/uibe_eng/SIS.htm cit. 28.6.2012

⁴⁴ http://www.uibe.edu.cn/upload/uibe_eng/SIS.htm cit. 28.6.2012

⁴⁵ WANG, Binhua, MU, Lei (2009). Interpreter training and research in mainland China. *Interpreting*. Special Issue, 11:2, 274

⁴⁶ WANG, Binhua, MU, Lei (2009). Interpreter training and research in mainland China. *Interpreting*. Special Issue, 11:2, 274

Evropským parlamentem Evropské unie pořádá také Ústav translologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Stěžejní část tohoto čínského programu tvoří výuka konsekutivního a simultánního tlumočení. Doplňkové předměty jsou zaměřeny na prohloubení jazykových znalostí, získání obecných znalostí v oblasti lingvistiky, ekonomie, práva, mezinárodních vztahů apod. Studenti by si měli osvojit návyky, které jsou pro práci konferenčního tlumočnicka nezbytné.⁴⁷

Specifickým rysem programu na *University of International Business and Economics* je, že vychází z metod používaných Generálním ředitelstvím pro tlumočení Evropské komise. Veškerá praktická výuka tlumočení probíhá za účasti celého týmu vyučujících, přičemž pro každý jazyk musí být přítomen minimálně jeden rodilý mluvčí. Všichni vyučující jsou aktivními, vyškolenými tlumočnickými, kteří mají zkušenosti s výukou. Od roku 2007 přijímá *EU-China Interpreter Training Center* také studenty na základě doporučení vysílající instituce v EU, kterým je poskytnuto stipendium. Počet takovýchto studentů se pohybuje od jednoho do dvou.⁴⁸

Guangdong University of Foreign Studies (GDUFS)⁴⁹

Guangdong University of Foreign Studies nabízí tlumočnické kurzy pro studenty bakalářských studijních programů v rámci *English Department* od konce 70. let. 20. století. Spolupráce s organizací *British Council* na osnovách pro výuku tlumočení a na odborné přípravě vyučujících vedla v roce 1993 k založení *Department of Translation and Interpreting*. Jednalo se o první specializované pracoviště pro přípravu tlumočnicků v kontinentální Číně. V roce 2005 byla na základě zkušeností z minulého desetiletí oficiálně založena *Graduate School of Interpreting and Translation (GSIT)*.⁵⁰

Zároveň s ostatními bakalářskými a magisterskými tlumočnickými programy,

⁴⁷ http://www.uibe.edu.cn/upload/uibe_eng/SIS.htm cit. 28.6.2012

⁴⁸ WANG, Binhua, MU, Lei (2009). Interpreter training and research in mainland China. *Interpreting*. Special Issue, 11:2, 274

⁴⁹ Užívá se také zkratky Guangwai

⁵⁰ WANG, Binhua, MU, Lei (2009). Interpreter training and research in mainland China. *Interpreting*. Special Issue, 11:2, 274

včetně studijního programu *MI* a studijního programu *BA in T&I*, pořádá *Guangdong University of Foreign Studies* také tříletý magisterský program konferenčního tlumočení (*MA program in conference interpreting*). Tento program zahrnuje jak konsekutivní, tak simultánní tlumočení. Každoročně je přijímáno zhruba deset studentů. Úspěšnost při závěrečných zkouškách je velmi vysoká. Všichni účastníci, kteří kurz dokončí a obhájí závěrečnou diplomovou práci, získají magisterský titul (*MA degree*).⁵¹

Tento program zahrnuje vstupní testy, při kterých se zjišťují jazykové znalosti uchazečů a jejich předpoklady pro tlumočení. Součástí programu je také test v polovině kurzu a závěrečné zkoušky, u kterých nicméně nejsou zastoupeni externí zkoušející. Samotný program se skládá ze čtyř hlavních částí a je vytvořen tak, aby si studenti osvojili a zlepšili různé druhy tlumočnických kompetencí. Zřetelný důraz je kladen na tlumočnické dovednosti, tlumočená témata, mimojazykové znalosti a převod a profesní praxi v rámci konkrétních jazykových kombinací. V roce 2007 byly tyto výukové osnovy Ministerstvem vzdělání ČLR vyhlášeny za osnovy státní kvality (*National Quality Curriculum*, čínsky *guojia jingpin kecheng*).⁵²

V současné době nabízí tato instituce také dvouletý magisterský obor *MTI* pro následující jazykové kombinace: angličtinu, francouzštinu a japonštinu.

Xiamen University (Xiada)

Xiamen University začala nabízet kurzy tlumočení v rámci bakalářských studijních programů se zaměřením na angličtinu v polovině 80. let 20. století. V roce 1991 byl založen tříletý magisterský tlumočnický program s názvem *MA Interpreting Program*, který spadal pod *College of Foreign Languages & Cultures*. Hlavními mezinárodními partnery byly *British Council* (v 90. letech), *Asia-Link Program of the EU* (v roce 2004) a další školy včetně londýnské *Westminster School*. Zároveň s nově spuštěným *MI* oborem (20 studentů), *Xiada* také stále nabízí magisterský studijní obor *MA in Interpreting* v rámci *Department of English Language and Literature* (8-10

⁵¹ ibid

⁵² ibid

studentů).⁵³

Studijní osnovy zahrnují konsekutivní a simultánní tlumočení, simultánně tlumočené mock konference, dále pak předměty jako například metody výzkumné práce, dějiny translologie a obecná lingvistika. Podmínkou pro získání diplomu je úspěšné splnění všech požadovaných předmětů, odevzdání diplomové práce a ústní obhajoba. Do roku 2009 nebyli na tyto obory přijati žádní zahraniční studenti. Angličtí a čínští rodilí mluvčí jsou však využíváni pro zpětnou vazbu během mock konferencí.⁵⁴

Xiamen University je známá svým vlastním modelem tlumočení s názvem *Xiada Interpreter Training Model*, který byl představen v práci Lin Yuru⁵⁵. Tato práce je jednou ze šesti sad výukových materiálů, jejichž autory jsou vyučující této univerzity. Uvedený tlumočnický model byl prvním modelem v kontinentální Číně, který obhajoval výukové metody zaměřené na zlepšení tlumočnických dovedností, jakožto základního stavebního kamene odborné přípravy profesionálních tlumočnicků. Klíčovou tezí tohoto modelu je, že odborná příprava budoucích tlumočnicků musí být založena na rozvoji tlumočnických dovedností. Pozornost je zaměřena zejména na analýzu sdělení během poslechu, pracovní paměť, veřejné vystupování, tlumočnický zápis, neustálé zvyšování profesionality s důrazem na tlumočnickou přípravu (znalosti a jazykovou kompetenci) a kontrolu kvality.⁵⁶

Beijing Language and Culture University (BLCU)

Specializované pracoviště pro odbornou přípravu tlumočnicků a překladatelů s názvem *School of Translation and Interpreting (STI)* bylo na *Beijing Language and Culture University* založeno v roce 2011.⁵⁷ Jedná se o nejmladší odborné pracoviště našeho

⁵³ WANG, Binhua, MU, Lei (2009). Interpreter training and research in mainland China. *Interpreting*. Special Issue, 11:2, 275

⁵⁴ ibid

⁵⁵ 林郁如

⁵⁶ WANG, Binhua, MU, Lei (2009). Interpreter training and research in mainland China. *Interpreting*. Special Issue, 11:2, 275

⁵⁷ http://sti.blcu.edu.cn/category/lfsz/index_1.htm cit. 17.7.2012

přehledu. Tlumočení a překlad se jako samostatný obor na *Beijing Language and Culture University* vyučuje od roku 2007 a *STI* na tyto zkušenosti navazuje. V současné době nabízí *STI* bakalářský a magisterský tlumočnický a překladatelský obor (*MTI*). Mezi povinné předměty bakalářského studijního programu patří například: čínská kultura, moderní čínština a akademické psaní, úvod do teorie tlumočení, kultura země cílového jazyka, veřejné vystupování (rétorika), diskuse na odborná témata, úvod do odborné tlumočnické přípravy, úvod do odborné překladatelské přípravy, úvod do metodiky tlumočení, odborné tlumočení a další. Mezi volitelné předměty potom patří mimo jiné: mezinárodní obchod, mezinárodní obchodní jednání, diplomacie a mezinárodní vztahy, zahraniční literatura, finance, úvod do lingvistiky a další.⁵⁸ Cílem *MTI* programu je připravit tlumočníky a překladatele, kteří budou schopni tlumočit a překládat na nejvyšší úrovni. Odborná příprava tlumočnicků a překladatelů je založena na modelu 1+1+1 (jazyk + tlumočnické schopnosti + individuální znalosti a zájmy).⁵⁹ Výuka tlumočení a překladu zahrnuje angličtinu a francouzštinu. Na *SIT* mohou studovat také zahraniční studenti. Ředitelkou *SIT* je známá čínská konferenční tlumočnice a badatelka Liu Heping (viz dále).⁶⁰ Na *SIT* působí také odborníci ze zahraničí. Přednášel zde například také Robin Setton.⁶¹

⁵⁸ http://sti.blcu.edu.cn/category/29/index_1.htm cit. 17.7.2012

⁵⁹ http://sti.blcu.edu.cn/category/24/index_1.htm cit. 17.7.2012

⁶⁰ http://sti.blcu.edu.cn/category/xrld/index_1.htm cit. 17.7.2012

⁶¹ <http://sti.blcu.edu.cn/category/34/2012-04-27/164150791.html> cit. 17.7.2012

Taiwan

Fu Jen Catholic University⁶²

První a nejvýznamnější specializované pracoviště pro přípravu profesionálních tlumočnicků na Taiwanu s názvem *Graduate Institute of Translation and Interpretation Studies (GITIS)* vzniklo v rámci Fakulty cizích jazyků⁶³ na *Fu Jen Catholic University* roce 1988. Přes 90 % vyučujících, kteří mají na starosti výuku tlumočení, jsou aktivními a zkušenými tlumočníky. S tlumočnickou profesí se studenti seznamují prostřednictvím mock konferencí a praktické výuky. Úspěšní studenti získají certifikát s názvem *Professional Examination in Conference Interpretation*. Uvedený tlumočnický studijní obor se nazývá *MA in Conference Interpretation with Translation*. V současné době poskytuje *GITIS* obousměrnou tlumočnickou přípravu ve dvou jazykových kombinacích: čínština – japonština a čínština – angličtina. Uchazeči si mohou vybrat z výše uvedených jazykových kombinací, respektive mohou výše uvedené jazyky kombinovat, podmínkou však je, že jedním z jazyků dané kombinace musí být čínština, buď jako jazyk A, nebo jako jazyk B. Jazykové kombinace uchazečů mohou tedy být následující: čínština A – angličtina B, čínština A – japonština B, angličtina A – čínština B, japonština A – čínština B. Ve výjimečných případech mohou mít uchazeči dva jazyky A z uvedené kombinace. Ve zcela mimořádných případech mohou uchazeči studovat všechny tři jazyky. V těchto případech se buď angličtina nebo japonština stává jazykem C. Kromě odpovídající kompetence uchazeče v příslušných jazycích je však nezbytným předpokladem dostatečná momentální kapacita pro výuku daných kombinací. Výuka tlumočení probíhá obousměrně pro každou jazykovou kombinaci (s výjimkou jazyka C).⁶⁴

Není bez zajímavosti, že kromě oboru *MA in Conference Interpretation with Translation* nabízí *GITIS* také dálkové studium s názvem *On-the-Job Training*

⁶² čínsky 輔仁大學 Fu Jen daxue

⁶³ *College of Foreign Languages*

⁶⁴ <http://www.gitis.fju.edu.tw/modules.php?name=Briefings&op=viewarticle&artid=76> cit. 6.7.2012

Program. Uvedené dálkové studium je určeno budoucím překladatelům.⁶⁵

V letech 1990-1994 a 2004-2006 byl ředitelem *Graduate Institute of Translation and Interpretation Studies* Robin Setton. Od roku 2006 je ředitelkou *GITIS* Yang Cheng-Shu.⁶⁶

1.2.7 specifika odborné přípravy profesionálních tlumočnicků v ČLR

Podstatnou změnou ve způsobu výuky tlumočení na čínských vysokých školách se stal přechod od výuky tématické k výuce založené na systematickém rozvoji tlumočnických schopností. V bakalářských studijních programech jsou vyučovány základy konsekutivy, zatímco v navazujících magisterských programech výuka přechází k vysoké konsekutivě a simultánnímu tlumočení. Některé vysoké školy kladou důraz na specifika tlumočení z a do čínštiny.

Zásadní rozdíl mezi odbornou přípravou tlumočnicků v ČLR a v Evropě je dán geografickými, kulturními, ale i ekonomickými faktory. Obecně lze říci, že nároky na jazyk B jsou v Číně vyšší, než je tomu na Západě. Jazykové kompetence studentů v jazyce B jsou však v Číně naopak podstatně nižší. Během odborné přípravy se tedy v Číně klade oproti Evropě větší důraz na zdokonalování jazyka B.

Zatímco evropské vysoké školy mají k dispozici velké množství bilingvních nebo multilingvních uchazečů, Čína takovou výhodu nemá. Studenti naopak často potřebují zvýšit své jazykové kompetence, zejména se to týká jazyka B.⁶⁷

Na rozdíl od Západu, kde tradičně převládá tlumočení do jazyka A (existují však a výjimky) musí být tlumočníci v ČLR vždy připraveni tlumočit obousměrně. Na jejich jazyk B jsou tudíž kladeny vyšší nároky.⁶⁸ Možná bychom tuto tezi mohli zobecnit a použít ji nejen na tlumočníky v ČLR, ale na všechny tlumočníky, kteří

⁶⁵ <http://www.gitis.fju.edu.tw/modules.php?name=Briefings&op=viewarticle&artid=92> cit. 6.7.2012

⁶⁶ <http://www.gitis.fju.edu.tw/modules.php?name=Briefings&op=viewarticle&artid=1> cit. 6.7.2012

⁶⁷ WANG, Binhua, MU, Lei (2009). Interpreter training and research in mainland China. *Interpreting*. Special Issue, 11:2, 273

⁶⁸ WANG, Binhua, MU, Lei (2009). Interpreter training and research in mainland China. *Interpreting*. Special Issue, 11:2, 273

tlumočí mezi indoevropským jazykem a čínštinou. Podle Robina Settona je odborná příprava tlumočnicků, kteří tlumočí mezi dvěma indoevropskými jazyky, a tlumočnicků, jejichž jazyková kombinace zahrnuje indoevropský jazyk a neindoevropský jazyk, rozdílná. Hlavní rozdíl spočívá v tom, že druzí jmenovaní musí být připraveni tlumočit do svého jazyka B. Týká se to jak simultánního a konsekutivního tlumočení, tak i tlumočení do znakového jazyka.⁶⁹

1.2.8 situace na trhu tlumočení a postavení tlumočnicků

Postavení tlumočnicků v rámci společnosti a jeho vnímání je velice různé. Ačkoliv je v zemích západní Evropy profese konferenčního tlumočnicka veřejnými institucemi uznávána, oficiální „status“ konferenčního tlumočnicka neexistuje ani v západní Evropě, natož v Číně. V nově se utvářejících trzích konferenčního tlumočení navíc neexistují základy, na kterých by bylo možné status profese konferenčního tlumočnicka postavit.⁷⁰

V Číně můžeme v tomto ohledu pozorovat určitá specifika, a to zejména ve velmi úzkém propojení tlumočení a státní správy, které bylo ještě po roce 2000 neotřesitelné. V současné době toto propojení už není tak silné, nicméně pro tlumočnický, zejména začínající, hraje klíčovou roli.

Čínská vláda, jak na centrální, tak na místní úrovni, je s přehledem největším zaměstnavatelem tlumočnicků, kteří zpravidla pracují in-house. Téměř každá státní instituce, počínaje ústřední vládou, provinční vládou nebo místní samosprávou a konče ministerstvy, vládními agenturami a státem vlastněnými společnostmi, disponuje vlastním odborem, oddělením nebo sekcí pro komunikaci s nečínským světem. Tato oddělení zaměstnávají úředníky s filologickým vzděláním, kteří pro

⁶⁹ SETTON, Robin (1993). Is non-intra-Indo-European interpretation different? European models and Chinese-English realities. *Meta* 38 (2), 250

⁷⁰ GILE, Daniel (2006). Fostering professionalism in new conference interpreting markets: Reflections on the role of training. Published in CHAI, Mingjiong, ZHAI, Ailing eds. (2006) *Professionalization in interpreting: International experience and developments in China*. Shanghai: Shanghai Foreign Language Education Press.

danou instituci vykonávají tlumočnické a překladatelské služby.⁷¹

Ve většině případů se tlumočnické a překladatelské služby nerozlišují a úředníci, kteří tuto práci vykonávají, nemají zpravidla odpovídající odbornou přípravu, ale učí se během pracovního procesu. Tito úředníci mají navíc kromě tlumočení a překladů další povinnosti, zejména administrativního a organizačního charakteru. Tlumočení a překlad jsou v rámci státní správy zpravidla považovány za podřadné povinnosti, které sami o sobě nemohou přinést perspektivní kariéru.⁷²

To samozřejmě bezprostředně souvisí s rozšířeným mýtem, že každý, kdo ovládá cizí jazyk, je schopen také dobře tlumočit a překládat. Naštěstí se podle našeho názoru tato tendence projevuje spíše na spodní hranici tlumočnického trhu, neboť státní instituce na vyšší úrovni, které do zahraničí vysílají své tlumočnické týmy, si jsou velmi dobře vědomy nutnosti kvalitní odborné přípravy svých tlumočnicků.

Úředníci, kteří vykonávají tlumočnické a překladatelské služby, předávají tyto povinnosti po svém povýšení nově přicházejícím kolegům. Například čínský ministr zahraničí a velvyslanec ČLR v USA (2001) začali svou kariéru jako tlumočníci pro Ministerstvo zahraničních věcí.⁷³

Není však výjimkou, že je zkušená evropská tlumočnice s čínštinou jako jazykem B během obchodních jednání dvou soukromých podnikatelských subjektů v Šanghaji vnímána spíše jako sekretářka, jestli ne něco podřadnějšího.

⁷¹DAWRANT, Andrew, JIANG, Hong (2001). *Conference interpreting in Mainland China*.
<http://aiic.net/page/365> Staženo 12.3.2012

⁷² ibid

⁷³ ibid

1.2.9 tlumočnické akreditace

První akreditací v kontinentální Číně byl akreditační projekt s názvem *Shanghai Interpreters Accreditation (SIA)*⁷⁴, který už v roce 1995 spustil šanghajský magistrát (*Shanghai Municipal Government*). Získání akreditace je podmíněno úspěšným absolvováním testu. *SIA* je široce uznávána zaměstnavateli v podnikatelských kruzích a považována za uznávaný doplňkový důkaz vysoké jazykové znalosti angličtiny pro ty, kdo neabsolvovali vysokoškolské studium se zaměřením na angličtinu. Každoročně se testování účastní tisíce uchazečů, kteří se připravují na základě určených učebnic.⁷⁵ Nejvíce je *SIA* uznávána zejména ve východních provinciích Číny.⁷⁶ Tato akreditace však nemá celostátní platnost a například v Pekingu je téměř neznámá. *SIA* poskytuje akreditaci pro anglický a japonský jazyk a to na několika různých úrovních (čtyři úrovně pro angličtinu a tři úrovně pro japonštinu). Zájem o získání akreditace *SIA* stabilně roste. V roce 1995, tedy v prvním roce existence akreditace, byl počet uchazečů 704, zatímco v roce 2008 už počet tvořil neuvěřitelných 130 218.⁷⁷

V souvislosti s rychlým rozvojem tlumočení a překladu jako samostatné profese v kontinentální Číně vytvořilo Ministerstvo lidských zdrojů celostátní víceúrovňový systém akreditace *China Accreditation Test for Translators and Interpreters (CATTI)*.⁷⁸ Získání akreditace je stejně jako v případě akreditace *SIA* podmíněno úspěšným absolvováním testu. Úředníci státní správy, kteří jako in-house tlumočníci a překladatelé vykonávají tlumočnickou a překladatelskou činnost, mají povinnost složit určitou úroveň daného testu, a to zejména pro účely kariérního růstu.⁷⁹

⁷⁴ čínsky 上海外语口译证书考试 Shanghai waiyu kouyi zhengshu kaoshi

⁷⁵ Např. učebnice MEI, Deming 梅德明 (1996). *An advanced course of interpretation* [高级口译教程 Gaoji kouyi jiaocheng]. Shanghai: Shanghai duiwai jiaoyu chubanshe.

⁷⁶ WANG, Binhua, MU, Lei (2009). Interpreter training and research in mainland China. *Interpreting*. Special Issue, 11:2, 276

⁷⁷ <http://web.shwyky.net/xmjs/xmjs.htm> cit. 1.7.2012

⁷⁸ čínsky 全国翻译专业资格(水平)考试 Quanguo fanyi zhuanze zige (shuiping) kaoshi

⁷⁹ WANG, Binhua, MU, Lei (2009). Interpreter training and research in mainland China. *Interpreting*. Special Issue, 11:2, 276

V současné době je testováno 7 jazykových kombinací, respektive 7 cizích jazyků: angličtina, japonština, francouzština, arabština, ruština, němčina a španělština. *CATTI* nabízí čtyři úrovně pokročilosti pro tlumočení a čtyři úrovně pokročilosti pro překlad. Nejvyšší úroveň se nazývá *Senior Translator and Interpreter* (资深翻译), dále následují *Level 1 Translator and Interpreter* (一级口译、笔译翻译), *Level 2 Translator and Interpreter* (二级口译、笔译翻译). Nejnižší úroveň představuje *Level 3 Translator and Interpreter* (三级口译、笔译翻译).⁸⁰

V některých hospodářsky rozvinutých provinciích a na některých vysokých školách, které mají zkušenosti s odbornou přípravou tlumočnicků, byly vytvořeny obdobné testy pro získání akreditace. Jedná se například o *National Accreditation Examinations for Translators and Interpreters (NAETI)*⁸¹, akreditaci vytvořenou *Beijing University of Foreign Studies*, nebo o *English Interpreting Certificate Test*, který pořádá *Xiamen University*.⁸²

NAETI nabízí v současné době akreditaci pro dva jazyky, angličtinu a japonštinu. Japonština zahrnuje tři úrovně pokročilosti, zatímco angličtina čtyři. Jedná se o oddělené akreditace pro překlad a oddělené akreditace pro tlumočení. Nejnižší úroveň zkoušky z anglického jazyka prokazuje, že absolvent je schopen doprovodného tlumočení, zatímco po získání nejvyšší možné úrovně akreditace *NAETI*⁸³ by měl být absolvent schopen konsekutivně a simultánně tlumočit na oficiálních jednáních a mezinárodních konferencích, a to v nejvyšší kvalitě.⁸⁴

Žádná z výše uvedených akreditací však není tak uznávaná a rozšířená jako *SIA* nebo *CATTI*.⁸⁵

Nyní se stručně podíváme na testovací metody, které jsou při testování pro

⁸⁰ http://www.catti.net.cn/2010-07/07/content_283667.htm cit. 1.7.2012

⁸¹ čínsky 全国外语翻译证书考试 *Quanguo waiyi fanyi zhengshu kaoshi*

⁸² WANG, Binhua, MU, Lei (2009). Interpreter training and research in mainland China. *Interpreting*. Special Issue, 11:2, 277

⁸³ čínsky 一级口译证书 *yiji kouyi zhenshu*

⁸⁴ http://sk.neea.edu.cn/wyfyzs/xmjs.jsp?class_id=26_07_01_01 cit. 1.7.2012

⁸⁵ WANG, Binhua, MU, Lei (2009). Interpreter training and research in mainland China. *Interpreting*. Special Issue, 11:2, 277

získání tlumočnické akreditace *CATTI* a *SIA* používány.⁸⁶

Test *CATTI* zahrnuje dvě fáze. První fázi tvoří test zaměřený na poslech a porozumění, který se skládá z otázek s několika možnými odpověďmi (*multiple choice question*), doplňování vynechávek (*gap filling*) a sumarizace. Druhá fáze potom zahrnuje praktickou část, která je tvořena konsekutivním a simultánním tlumočením z jazyka B do jazyka A a z jazyka A do jazyka B.⁸⁷

Uchazeči o získání akreditace *SIA* musí úspěšně absolvovat podobný test, který se však v určitém ohledu mírně liší. První fáze se skládá z porozumění mluveného a psaného textu a překladu mluveného textu. Druhá fáze spočívá v testování veřejného projevu uchazeče a konsekutivního tlumočení (z jazyka B do jazyka A a z jazyka A do jazyka B).⁸⁸

Testy pro získání tlumočnické akreditace v kontinentální Číně jako jsou *CATTI* a *SIA* hodnotí zejména tlumočnickou (ve druhé fázi) a jazykovou kompetenci uchazečů (v první fázi). Jazyková kompetence uchazečů se posuzuje zejména s ohledem na jejich znalost jazyka B. Tlumočnická akreditace by nicméně neměla hodnotit pouze jazykové kompetence potenciálních tlumočnicků jako jsou jazyková kompetence v obou jazycích, mimojazykové znalosti a tlumočnické schopnosti, ale také jejich psychofyzilogické předpoklady, schopnosti nutné pro výkon dané profese a profesní etiku.⁸⁹

Zatímco v kontinentální Číně vznikla první tlumočnická akreditace v roce 1995, na Taiwanu vzniklo první testování tlumočnicků a překladatelů pro získání akreditace až v roce 2007.⁹⁰

⁸⁶ WANG, Binhua, MU, Lei (2009). Interpreter training and research in mainland China. *Interpreting*. Special Issue, 11:2, 277

⁸⁷ ibid

⁸⁸ ibid

⁸⁹ ibid

1.2.10 profesní organizace

Translators Association of China (TAC)⁹¹

Translators Association of China byla založena v roce 1982 jako jediná asociace svého druhu na celostátní úrovni.⁹² Tato profesní organizace, která sdružuje tlumočnické a překladatelské členské asociace napříč celou Čínou, se zpočátku angažovala pouze na poli akademických seminářů a diskusí. Tlumočnický trh, který se vlivem bouřlivého ekonomického rozvoje posledních dvou desetiletí začal velmi rychle rozrůstat a který zaplnilo obrovské množství různých soukromých společností a překladatelských agentur, se však stal značně chaotickým a vyžadoval určitou regulaci nebo alespoň ukázněnost subjektů, které se na trhu pohybovaly. Za této situace se *TAC* rozhodla přestat pouze přihlížet a v roce 2004 založila *Translation Service Committee* (翻译服务), čímž rozšířila své aktivity do obchodní sféry. Cílem bylo zkoordinovat překladatelské agentury zavedením tržních norem, spolupracovat se státními institucemi při standardizaci směrnic a zavést celostátní systém pro kvalifikaci překladatelů. *TAC* iniciovalo první překladatelské fórum, které mělo za cíl přivést ke společnému jednacímu stolu akademické kruhy, vydavatelství, vysoké školy, softwarové společnosti a překladatelské agentury a pokusit se dosáhnout lepšího pochopení tohoto oboru a také konsensu pro další rozvoj. Zatím tento model podle slov zástupců *TAC* funguje a jedním z výstupů této spolupráce je projekt, kdy tlumočníci z praxe vytváří osnovy pro přípravu nové učebnice. Daří se také určovat oborové standardy. Problém však představuje fakt, že ne všechny překladatelské agentury tyto normy dodržují a nelze tudíž zaručit odpovídající kvalitu překladu⁹³. V tomto ohledu je situace všude ve světě naprosto identická.

V současné době *TAC* pořádá konference, fóra a semináře věnované oblasti tlumočení a překladu a také každoročně udílí různé ceny, oceňuje nejlepší

⁹¹ čínský název 中国翻译协会 zhongguo fanyi xiehui

⁹² http://www.tac-online.org.cn/ch/tran/2009-09/27/content_3160548.htm cit. 2.7.2012

⁹³ Congress Program, XVIII World Congress of the International Federation of Translators, Shanghai, China 4-7.8. 2008

překladaatele a pořádá celostátní soutěž v tlumočení anglického jazyka.⁹⁴ TAC také prostřednictvím kurzů, seminářů a školení poskytuje další vzdělávání pro držitele akreditace CATTI. Každé dva měsíce vydává TAC časopis s názvem *Chinese Translators Journal*.⁹⁵ Kromě sekretariátu a dalších výkonných orgánů patří mezi výbory TAC kromě již zmiňovaného *Translation Service Committee* (翻译服务) například *Translation Theories and Translation Teaching Committee* (翻译理论与翻译教学委员会), *Science and Technology Translation Committee* (科学技术委员会), *Military Science Translation Committee* (军事科学委员会), *Social Science Translation Committee* (社会科学), *Literature and Arts Translation Committee* (文学艺术委员会) nebo *Ethnic Languages Translation Committee* (民族语文委员会). Členy se mohou stát, jak státní instituce, asociace, soukromé firmy, tak soukromé osoby, překladatelé, tlumočníci, včetně nadaných studentů nebo tlumočnicků a překladatelů ze zahraničí. *Translators Association of China* sídlí v Pekingu.⁹⁶

Profesní organizace na lokální úrovni

Kromě celostátní asociace TAC existuje v Číně také celá řada místních profesních organizací sdružující překladatele, tlumočnický, ale i jiné subjekty. Například *Chengdu Translators Association*,⁹⁷ která se nachází v hlavním městě provincie Sichuan na západě Číny, byla založena začátkem roku 1996. Tato profesní organizace sdružuje nejrozumnější vysoké školy, výzkumné ústavy, tlumočnický a překladatele na místní úrovni. Mezi pracovní jazyky členů asociace patří např. angličtina, ruština, francouzština, arabština, holandsština, italština, korejština, ale také čeština.⁹⁸

Celá řada čínských provincií má vlastní profesní tlumočnickou a překladatelskou organizaci. Například *The Translators Association of Yunnan Province*⁹⁹ byla založena v roce 1988 a v současné době sdružuje téměř 2000 členů, kteří ovládají 23

⁹⁴ http://www.tac-online.org.cn/ch/tran/2012-06/29/content_5121340.htm cit. 2.7.2012

⁹⁵ čínský 中国翻译 Zhongguo fanyi

⁹⁶ http://www.tac-online.org.cn/ch/tran/2009-09/27/content_3160548.htm cit. 2.7.2012

⁹⁷ čínský 成都翻译协会 chengdu fanyi xiehui

⁹⁸ <http://www.ccdta.org/page.asp?ArticleId=103> cit. 1.7.2012

⁹⁹ čínský 云南省翻译工作者协会 Yunnansheng fanyi gongzuozhe xiehui

cizích jazyků a 11 jazyků národnostních menšin ČLR. *The Translators Association of Yunnan Province* spolupracuje s celou řadou sesterských organizací z provincií Shaanxi, Guangxi, Guizhou, Jiangsu a dalších.¹⁰⁰ Dalším příkladem je *Shaanxi Translation Association*, která byla založena v roce 1980 a je nejstarší v ČLR. V současné době ji tvoří přes 2000 členů, kteří ovládají 15 jazyků.¹⁰¹ V roce 2002 bylo v rámci *Shaanxi Translation Association* založeno centrum pro odbornou přípravu tlumočnicků a překladatelů (*Training center of Shaanxi Translation Association*).¹⁰²

1.2.11 druhy tlumočení

konferenční tlumočení

Čína, zejména pak Šanghaj, Peking, Chengdu, ale i další významná města se stávají oblíbenými místy pro tzv. konferenční turistiku. S tím je samozřejmě spojena i neustále se zvyšující poptávka po kvalitních konferenčních tlumočnicích, kteří ovládají čínštinu a další světové jazyky. V současné době jsme svědky obrovského rozvoje celé řady studijních oborů zaměřených na konferenční tlumočení jako reakci na tento vývoj. Zatímco dříve téměř všichni tlumočníci pracovali in-house pro nějakou státní instituci, v posledních letech se celá řada zkušených konferenčních tlumočnicků rozhodla pro soukromý sektor. Většina free-lance konferenčních tlumočnicků, včetně členů *AIIC*, je soustředěna v Pekingu a zejména v Šanghaji. Soukromý sektor má své výhody, ale také úskalí. Na rozdíl od státního sektoru si soukromé společnosti tak úzkostlivě nehlídají rozpočet a neváhají platit podstatně vyšší částky za kvalitního tlumočnicka. Na druhou stranu však většina absolventů dává zpravidla přednost jistotě tlumočení pro nějakou státní instituci, neboť jim poskytne záruku, že se uplatní a získají potřebné zkušenosti. Navíc soukromé společnosti více důvěřují konferenčním tlumočnickům, kteří už mají v rámci nějaké státní organizace

¹⁰⁰ <http://www.ynta.org/client/About.asp?classid=2> cit. 1.7.2012

¹⁰¹ <http://www.chsta.org/intro.htm> cit. 1.7.2012

¹⁰² <http://www.statc.cn/about.asp?id=%27%D6%D0%D0%C4%BC%F2%BD%E9%27> cit. 1.7.2012

bohaté zkušenosti.

tlumočení čínského znakového jazyka¹⁰³

Bohužel není překvapením, že jakožto nejlidnatější země světa má Čína také nejpočetnější komunitu neslyšících na světě. V roce 2007 přesáhl počet neslyšících hranici 20 mil. Ačkoliv by se na první pohled mohlo zdát, že toto číslo zaručuje obrovský trh v oblasti tlumočení znakového jazyka, není tomu úplně tak. Je to dáno historickými, kulturními a zejména politickými důvody. Tlumočení znakového jazyka bylo uznáno jako oficiální profese teprve v roce 2007, což bylo čínskými médii vnímáno jako známka velkého pokroku směrem k budování harmonické socialistické společnosti. Díky Olympijským hrám se Čína dostala do popředí světového zájmu. Tato prestižní světová událost však také odhalila značný nedostatek právě kvalifikovaných tlumočnicků znakového jazyka. Ačkoliv v Číně už od roku 2004 existují minimálně dva tříleté studijní obory zaměřené na tlumočení do znakového jazyka, které jsou zakončeny certifikátem¹⁰⁴, rozdíl mezi poptávkou po tlumočnicích do znakového jazyka a nabídkou těchto tlumočnicků se odhaduje na 95 %.¹⁰⁵

V kontinentální Číně se výzkumem v oblasti tlumočení znakového jazyka zabývá Xiao Xiaoyan z *Xiamen University* společně s Yu Ruiling. Ve své studii věnované právě tlumočení znakového jazyka vybraly autorky 8 provincií, ve kterých provedly průzkum prostřednictvím dotazníků, telefonicky, ale i formou osobních interview, a to jak z pohledu neslyšících, tak z pohledu tlumočnicků znakového jazyka. Tento velice zajímavý průzkum například ukázal, že 96,3 % tlumočnicků znakového jazyka jsou zaměstnanci speciálních vzdělávacích institucí, zatímco pouhá menšina pracuje pro odborné asociace. Překvapivý není ani fakt, že u téměř 95 % dotázaných tlumočnicků znakového jazyka nepředstavuje tlumočení jejich hlavní pracovní náplň, ale jedná se o

¹⁰³ anglicky *Chinese Sign Language (CSL)*, čínsky 中国手语 zhongguo shouyu

¹⁰⁴ *three-year diploma programme in SLI*

¹⁰⁵ XIAO, Xiaoyan, YU, Ruiling (2009). Survey on sign language interpreting in China. *Interpreting*. Special Issue, 11:2.

jednu z vedlejších pracovních povinností. Zde se nabízí paralela s tlumočníky v odborech a odděleních pro styk s „nečínským světem“, kteří jsou ve skutečnosti úředníky s běžnými administrativními povinnostmi a tlumočení a překlad vykonávají jen jako doplněk ke svým hlavním pracovním povinnostem (viz část věnovaná situaci na trhu tlumočení a postavení tlumočnicků).

Méně než jedna polovina dotázaných tlumočnicků (40,8 %) uvedla, že prošla odbornou přípravou, zatímco pouhých 20,4 % získalo certifikát. V rámci výzkumu bylo zjištěno, že odborná příprava dotázaných tlumočnicků znakového jazyka ve většině případů spočívala spíše v absolvování krátkodobých seminářů a workshopů s délkou od 2 do 7 dnů, než v absolvování plnohodnotných odborných programů pro přípravu tlumočnicků. Studie také ukázala, že zhruba dvě třetiny neslyšících v Číně neví, kam se obrátit v případě, že by potřebovali tlumočnicka čínského znakového jazyka. Největším zaměstnavatelem tlumočnicků znakového jazyka jsou potom policie a soudy, asociace pro neslyšící a osoby s postižením, speciální vzdělávací instituce, soukromé osoby a tlumočnické a překladatelské agentury. Průzkum ukázal, že pouze jedna čtvrtina tlumočnicků znakového jazyka je spokojena se svým finančním ohodnocením, zatímco přes 60 % je nespokojeno. V Šanghaji se průměrná mzda tlumočnicka čínského znakového jazyka pohybuje v částce, která je ekvivalentní 2 euro za hodinu tlumočení.¹⁰⁶ Poté, co tlumočnick znakového jazyka simultánně odtlumočil soudní přelíčení v přístavním městě Xiamen v délce tří hodin, získal za své služby, podle slov autorů této studie, pouhých 10 euro. Můžeme zde také pozorovat obrovský rozdíl mezi tarify tlumočnicků znakového jazyka a konferenčními tlumočníky, jejichž denní sazba za simultánní tlumočení se pohybuje v přepočtu od 300 do 700 euro. Velké rozdíly v sazbách někteří tlumočníci za problém nepovažují, neboť podle svých slov netlumočí pro peníze. Tlumočníci čínského znakového jazyka se shodují na tom, že tlumočení z mluvené čínštiny¹⁰⁷ do znakového jazyka je pro ně snazší než tlumočení opačným směrem. A právě schopnost, respektive neschopnost porozumět znakování

¹⁰⁶ Pro srovnání doporučené tarify JTP pro tlumočení do a z českého znakového jazyka činí v přepočtu 16 euro za hodinu (400 Kč/hod).

¹⁰⁷ standardizovaná čínština 普通话 putonghua

neslyšících považuje za problém přes 70 % dotázaných tlumočnicků, zatímco komplikace spojené s regionálními rozdíly čínského znakového jazyka a nedostatečné vzdělání neslyšících vnímá jako problém jen něco málo přes 12 % dotázaných. V současné době jsou v Číně aktivními tlumočníky do znakového jazyka zejména vyučující speciálních vzdělávacích institucí, kteří tlumočí pouze na částečný úvazek. Jedná se o typický příklad tlumočnicků znakového jazyka první generace, kteří prošli pouze malou odbornou přípravou a společnost je využívá jako tlumočnický, neboť čínský znakový jazyk ovládají. V Číně zatím neexistuje certifikát pro profesionální tlumočnický znakového jazyka, který by byl uznávaný na celostátní úrovni, nicméně existují dva certifikáty, které s touto oblastí bezprostředně souvisí. První certifikát vydává Ministerstvo práce a sociálního zabezpečení společně s *China Association of Employment Promotion (CAEP)*. *CAEP* potom vydává i druhý, vlastní profesní certifikát. Také některé místní samosprávy vydávají lokální akreditace pro tlumočnický znakového jazyka, například Šanghaj.¹⁰⁸

Nedostatek odborné přípravy a kvalifikace představuje z hlediska profesní etiky velmi vážný problém. A to zejména proto, že tlumočení znakového jazyka je nejvíce využíváno policií a soudy, což sebou nese poměrně značná rizika. Jelikož jsou tlumočníci znakového jazyka zpravidla také učitelé neslyšících, je pro ně zcela přirozené, že na sebe berou roli ochránce neslyšících. Autoři námi citované studie na vlastní oči viděli průběh soudního jednání, kdy tlumočnický znakového jazyka s desetiletou tlumočnickou praxí a učitel místní speciální školy v jedné osobě dlouze hovořil s obviněným, aniž by soudce nebo státního zástupce o předmětu rozhovoru informoval. Tlumočnice navíc obviněného neslyšícího často varovala před nebezpečím spojeným s přiznáním k tomu, co tvrdil státní zástupce. Poté, co na to byla tlumočnice upozorněna, přiznala, že ji nikdy nenapadlo, že by její počínání mohlo být v rozporu s profesní etikou.¹⁰⁹

¹⁰⁸ XIAO, Xiaoyan, YU, Ruiling (2009). Survey on sign language interpreting in China. *Interpreting*. Special Issue, 11:2.

¹⁰⁹ XIAO, Xiaoyan, YU, Ruiling (2009). Survey on sign language interpreting in China. *Interpreting*. Special Issue, 11:2.

Ačkoliv v současné době v Číně existují dva studijní programy se zaměřením na tlumočení čínského znakového jazyka zakončené certifikátem, při bližším zkoumání zjistíme, že 18 z 56 nutných kreditů představují jazykovou kompetenci znakového jazyka a 12 kreditů je určeno znalostem spojených s prostředím neslyšících. Zbývajících 24 kreditů tvoří kurzy jako politika, angličtina, základy práva apod. Pouhé dva kredity jsou vyčleněny na samotnou praxi tlumočení znakového jazyka, zatímco zdokonalování tlumočnických a překladatelských schopností nebo teorii tlumočení znakového jazyka není věnován žádný kredit. Navíc o těchto studijních programech kromě komunity speciálních pedagogů neexistuje téměř žádné širší povědomí. Navzdory velkému počtu neslyšících, se tlumočení do čínského znakového jazyka jako samostatná profese nachází teprve ve své rané fázi. Například kvalita tlumočení televizních pořadů do čínského znakového jazyka je stále nedostatečná. Podle statistik z roku 2007 sice 22 televizních stanic na provinční úrovni a přes 190 místních televizních stanic zahájilo tlumočení televizních zpráv a dalších programů do čínského znakového jazyka, alarmující je však fakt, že pouze polovina cílových posluchačů televiznímu tlumočení rozumí. Při sledování televizních pořadů proto velký počet vzdělaných neslyšících stále před tlumočením do znakového jazyka upřednostňuje čtení titulků.¹¹⁰

V kontinentální Číně zatím nebyl čínský znakový jazyk plně uznán a nemá tudíž oficiální status jazyka, a to ani na politické, ani na akademické úrovni. Pro čínskou vládu představuje uznání čínského znakového jazyka jako legitimního jazyka velmi citlivou politickou otázkou, neboť by to zároveň znamenalo uznání komunity neslyšících za nezávislou menšinu s vlastním jazykem. To by vedlo k nutnosti politického zastoupení komunity neslyšících na všech úrovních státního aparátu a na to není za současného stavu čínská vláda ochotna přistoupit.¹¹¹

Rozvoj tlumočení čínského znakového jazyka v Číně vyžaduje politickou vůli pro

¹¹⁰ Vzhledem k velkému počtu dialektů používá většina státních televizních stanic v ČLR titulky u všech pořadů. Na podtitulky jsou tak mnohdy odkázáni i slyšící Číňané.

¹¹¹ XIAO, Xiaoyan, YU, Ruiling (2009). Survey on sign language interpreting in China. *Interpreting*. Special Issue, 11:2.

přijetí odpovídající legislativy, která by zaručovala neslyšícím osobám přístup k informacím. Čínská vláda a čínská společnost musí přijmout komunitu neslyšících a respektovat její potřebu tlumočení znakového jazyka. Navzdory početné komunitě neslyšících v Číně, získala většina z prvních 35 absolventů studijního oboru se zaměřením na tlumočení do znakového jazyka zaměstnání jen velmi obtížně. Nejčastějšími zaměstnavateli tlumočnicků do čínského znakového jazyka jsou policejní orgány a továrny, kde pracuje velké množství neslyšících. Není překvapením, že kromě tlumočení musí takto zaměstnaní tlumočníci plnit také další pracovní povinnosti.¹¹²

Autoři studie konstatují, že zlom v oblasti tlumočení čínského znakového jazyka musí přijít z politických kruhů, čímž by v rámci jednotlivých institucí začaly vznikat speciální oddělení, která by zajišťovala tlumočnické služby pro neslyšící. Za klíčovou považují autoři spolupráci se zavedenými pracovišti pro odbornou přípravu profesionálních tlumočnicků na čínských vysokých školách, v jejichž rámci by mohly probíhat také kurzy tlumočení znakového jazyka. Xiao Xiaoyan a Yu Ruiling v této tezi vycházejí ze zavedeného modelu *University of Graz*, kde jsou v rámci jednoho programu připravováni konferenční tlumočníci i tlumočníci znakového jazyka.¹¹³

komunitní tlumočení

Na rozdíl od zemí západní Evropy je v některých částech světa z kulturních, tradičních a historických důvodů tlumočení vnímáno často značně odlišně. V některých vícejazyčných zemích a zemích s výraznou imigrací se v každodenním životě stávají jazykovými prostředníky děti nebo členové etnických skupin, kteří ovládají oba jazyky. Tito lidé samozřejmě nemají ani tlumočnickou kvalifikaci, ani odpovídající vysokoškolské vzdělání a společností nejsou vnímáni jako odborníci na vysoké úrovni. V některých zemích je povědomí o tlumočnické profesi téměř

¹¹² ibid

¹¹³ ibid

mizivé.¹¹⁴

Komunitní tlumočení je neodmyslitelně spjato s migrací obyvatelstva a národnostními menšinami. V ČLR je v současné době 55 uznaných národnostních menšin, z nichž každá má svůj vlastní jazyk, a několik desítek dalších „neuznaných“ menšin, které usilují o získání statusu národnostní menšiny a z toho plynoucích výhod.¹¹⁵ Proces přiznání statusu národnostní menšiny je velice komplikovaný a vláda pochopitelně nemá zájem seznam národnostních menšin rozšiřovat. Na členy národnostních menšin se například nevztahuje politika jednoho dítěte. Další výhody se týkají například vzdělání. Ačkoliv se přes 90 % obyvatel ČLR považuje za chany¹¹⁶ (etnické Číňany), zbývajících méně než deset procent stále tvoří nezanedbatelnou část populace Číny. Národnostní politika hrála v čínských dějinách vždy jednu z klíčových rolí a nejinak je tomu i dnes. Jedná se o velice citlivé politické a sociální téma. Stačí připomenout dlouhodobé separatistické tendence v Ujgursku nebo nepokoje v Tibetu. Význam národnostní politiky a s tím spojené komunitní tlumočení dokládá i existence výboru pro menšiny v rámci *Translation Association of China* (viz část profesní organizace). Bohužel zatím nemáme ucelenou studii, která by se dané problematice věnovala. Na základě celkové jazykové situace a předchozích zjištění se však můžeme domnívat, že většinu komunitního tlumočení zajišťují bilingvní „tlumočníci“ bez odborné přípravy, anebo úředníci státního aparátu v rámci svých ostatních povinností.

¹¹⁴ GILE, Daniel (2006). Fostering professionalism in new conference interpreting markets: Reflections on the role of training. Published in CHAI, Mingjiong, ZHAI, Ailing eds. (2006) *Professionalization in interpreting: International experience and developments in China*. Shanghai: Shanghai Foreign Language Education Press.

¹¹⁵ Mezi nejvýznamnější menšiny patří například Mongolové, Tibetané, Mandžuvé nebo Ujgurové.

¹¹⁶ chanové, nebo-li etničtí Číňané, název je odvozen od dynastie Chan vládnoucí v období od 2. stol. př.n.l. do 2. stol. n.l.

1.2.12 nejpoužívanější jazykové kombinace

Jak již bylo řečeno, drtivá většina tlumočnicků čínštiny jsou čínskými rodilými mluvčími a pouze minimum tlumočnicků v Číně strávilo v zahraničí více než jeden měsíc, pokud vůbec. Na rozdíl od Evropy se v čínské praxi tlumočí téměř výhradně obousměrně. To se týká také simultánního tlumočení. Tlumočnick tak musí tlumočit do jazyka, který si osvojil pouze prostřednictvím odborné přípravy a samostudia.¹¹⁷ Dlouhodobý, nebo alespoň krátkodobý, studijní jazykový pobyt v zemi jazyka B je pro čínské tlumočnicky spíše výjimkou než pravidlem.

Převládajícími jazyky na mezinárodních konferencích pořádaných v Číně jsou čínština a angličtina. Většina konferenčního tlumočení je zajišťována jednou tlumočnickou kabinou s obousměrným tlumočením v každé místnosti. Poptávka po tlumočení mezi čínštinou a ostatními jazyky, zejména japonštinou, francouzštinou a němčinou, je výrazně nižší. Vícejazyčné konference na lokální úrovni zpravidla využívají pilotáž přes čínštinu. V praxi by byl tedy francouzský řečník tlumočen do čínštiny čínským tlumočnickem (tlumočnick s čínštinou jako jazyk A) a z čínštiny poté rovněž čínskými tlumočnicky (tlumočnick s čínštinou jako jazyk A) do angličtiny a ruštiny. Existují však i výjimky, kdy je pilotním jazykem angličtina nebo francouzština. A to za předpokladu, že se jedná o mezinárodní tlumočnický tým a organizátoři mají dostatečné finanční prostředky.¹¹⁸

V tomto ohledu můžeme v Číně pozorovat oproti zavedené praxi mezinárodních konferencí, kdy se tlumočí převážně jednosměrně do tlumočnickovy mateřštiny, zcela odlišnou situaci. Jedná se však o podobnou situaci jako v zemích, jejichž jazyk je málo rozšířený. Platí to například pro češtinu, maďarštinu nebo maltštinu, kde se rovněž tlumočí oběma směry. Čeští tlumočnicki jsou tedy také nuceni tlumočit, jak do svého jazyka B, tak do jazyka A, tedy češtiny.

¹¹⁷ SETTON, Robin ed. (2009). China and Chinese. *Interpreting*. Special Issue, 11:2.

¹¹⁸ DAWRANT, Andrew, JIANG, Hong (2001). Conference interpreting in Mainland China. <http://aiic.net/page/365> Staženo 12.3.2012

V institucích Evropské unie, stejně jako v dalších mezinárodních organizacích, existuje pravidlo, že konferenční tlumočnick by měl vždy tlumočit do své mateřštiny z co největšího počtu tzv. pasivních jazyků. Například v institucích Evropské unie preferují tlumočnicky, kteří ve své jazykové kombinaci uvádějí větší počet pasivních jazyků, ze kterých tlumočí do své mateřštiny, než tlumočnicky, kteří mají třeba jenom jeden cizí aktivní jazyk, ze kterého a do kterého mohou tlumočit.¹¹⁹ V mezinárodních organizacích a institucích Evropské unie, však také existují výjimky. Jedná se například zejména o tzv. malé jazyky, o kterých jsme hovořili výše, jako je čeština, u kterých se zpravidla tlumočí obousměrně.

Je však pravdou, že při jednáních na nejvyšší úrovni má každá delegace vlastního tlumočnicka, který tlumočí vystoupení svých delegátů do jazyka partnerů, tedy do svého cizího jazyka. Důvody jsou zejména protokolární.¹²⁰

Také vystoupení čínského prezidenta Hu Jintaa na tiskové konferenci v rámci pracovní cesty staronového ruského prezidenta Vladimíra Putina do ČLR ve dnech 5. a 6. června 2012, které se týkalo výsledků rusko-čínských jednání, bylo do ruštiny tlumočeno čínským tlumočnickem.¹²¹

Není bez zajímavosti, že celá řada tlumočnicků čínštiny, nezávisle na tom, je-li pro ně čínština jazykem A nebo B téměř vždy upřednostňuje tlumočení do čínštiny, než z čínštiny do cizího jazyka.¹²²

Co se týká češtiny, tak tu je v Číně zatím možné studovat pouze na jedné vysoké škole, a to v Pekingu. Čeština je zde vyučována v rámci bohemistiky. Společně s čínskými vyučujícími zde zpravidla působí také odborníci z ČR. Někteří studenti mají také možnost vycestovat na výměnný studijní pobyt do ČR. Nejlepší absolventi jsou přijímáni na Ministerstvo zahraničních věcí ČLR, další například do české sekce

¹¹⁹ ČEŇKOVÁ, Ivana (2008). *Úvod do teorie tlumočení*. Vydala Česká komora tlumočnicků znakového jazyka.

¹²⁰ ČEŇKOVÁ, Ivana (2008). *Úvod do teorie tlumočení*. Vydala Česká komora tlumočnicků znakového jazyka. 14

¹²¹ <http://www.kremlin.ru/video/1201?page=4> Datum připojení: 30.6.2012

¹²² SETTON, Robin (1993). Is non-intra-Indo-European interpretation different? European models and Chinese-English realities. *Meta* 38 (2), 241

Čínského rozhlasu apod. Nejedná se však o tlumočnický obor. Tlumočnické návyky si absolventi osvojují až v průběhu svého případného povolání v diplomatických službách, kde musí projít odbornou tlumočnickou přípravou Ministerstva zahraničních věcí ČR.

2. Utváření teorie a didaktiky tlumočení jako samostatné akademické disciplíny

2.1 vývoj

Koncem 70. let 20. století Deng Xiaoping vyhlásil politiku modernizace a otevřenosti a zahájil tak bouřlivý proces, jehož výsledky a i další rozvoj můžeme v současné době pozorovat. Kontakty mezi Čínou a Západem se několikanásobně zintenzivnily, a to zejména v oblasti hospodářské, technologické, diplomatické a kulturní. Postupně se však navazuje a prohlubuje také spolupráce na úrovni akademické a vědecké. Počet západních badatelů, kteří zaměřují svůj akademický zájem na Čínu, se neustále zvyšuje, a také čínští odborníci se na mezinárodní vědecké scéně počítají. Počátkem 80. let 20. století překladačství a tlumočnictví jako samostatné vědní disciplíny sahají už do počátku 80. let 20. století. V té době se však tlumočení vyučovalo jen na některých čínských vysokých školách, a to v rámci studijních oborů se zaměřením na angličtinu. Jednalo se o samostatné předměty, které byly pouze doplněním studia angličtiny. Praktická výuka tlumočení spadala pod fakulty angličtiny, fakulty angličtiny a literatury, fakulty cizích jazyků apod. Například *Guangdong Foreign Studies University* nabízela tlumočnické a překladačské kurzy pro studenty bakalářských oborů se zaměřením na angličtinu už od 70. let. Pořád se však nejednalo o plnohodnotný studijní obor, který by mohl připravit profesionální konferenční tlumočnické profese. Jednalo se spíše o rozšíření studia cizího jazyka. A právě tento přístup, kdy je výuka tlumočení považována za prohloubení jazykových znalostí, přetrvává v mnoha ohledech dodnes. S tím samozřejmě také souvisí fakt, že samotná výuka tlumočení je vedena vyučujícími bez praktických tlumočnických zkušeností a bez náležité odborné tlumočnické přípravy.

Zlom nastal v roce 1994, kdy byl ukončen společný projekt čínské vlády a OSN pro přípravu tlumočnicků a překladačů a v rámci *Beijing Foreign Studies University* bylo založeno prestižní specializované pracoviště pro odbornou přípravu

konferenčních tlumočnicků s názvem *Graduate School of Translation and Interpretation*. V roce 2003 bylo obdobné pracoviště *Graduate Institute of Interpreting and Translation* založeno na *Shanghai International Studies University*. Potom následovala *Graduate School of Interpreting and Translating* na *Guangdong University of Foreign Studies*, specializované programy pro přípravu tlumočnicků ve spolupráci s EU na *University of International Business and Economics* v Pekingu, *Xiamen University* a další.

Důležitým mezníkem v procesu utváření teorie tlumočení jako samostatné akademické disciplíny byl v Číně rok 2000. V tomto roce bylo tlumočení ustanoveno jako povinný kurz pro všechny vysokoškolské obory zaměřené na studium angličtiny. V současné době je tlumočení vyučováno jako dvousemestrální kurz ve třetím nebo čtvrtém ročníku v rámci většiny bakalářských programů s uvedeným zaměřením. Cílem tohoto kroku bylo zejména zlepšit jazykové znalosti absolventů oborů zaměřených na angličtinu, neboť jejich znalosti nebyly zpravidla dostatečné a absolventi nebyli schopni uspokojit poptávku po odbornících s dobrou znalostí angličtiny. Po tomto prvním kroku následovaly další, neboť začalo být více než jasné, že Čína potřebuje nejen absolventy s dobrou znalostí cizího jazyka, ale čím dál větší počet profesionálních tlumočnicků s odpovídajícím vzděláním a průpravou. V roce 2006 přidalo Ministerstvo školství ČLR bakalářský studijní program se zaměřením na překladatelství a tlumočnictví na seznam vysokoškolských studijních oborů. Akreditaci pro tyto studijní programy vzápětí získaly první tři vysoké školy. Zatímco do roku 2009 mělo pro bakalářský tlumočnický a překladatelský obor akreditaci 19 vysokých škol, přičemž každá z nich ročně přijala od 20 do 50 nových studentů,¹²³ v současné době se počet bakalářských tlumočnických a překladatelských oborů oproti roku 2009 více než zdvojnásobil.¹²⁴

Obdobný rozvoj nastal i u magisterských tlumočnických programů. Zatímco v roce 2007 Státní rada ČLR povolila zahájení nového magisterského tlumočnického

¹²³ *BA in Translation and Interpreting (BTI)*

¹²⁴ http://www.tac-online.org.cn/en/tran/2011-06/13/content_4264201.htm cit. 9.7.2012

a překladatelského programu (*MTI*)¹²⁵ 15 vysokým školám, v roce 2010 jejich počet dosáhnul 150.¹²⁶

Několik posledních let můžeme tedy na čínských vysokých školách pozorovat přechod od výuky tlumočnických kurzů v rámci studia angličtiny k vytvoření samostatných bakalářských, magisterských a doktorských tlumočnických programů. Jednotlivé programy se od sebe odlišují, můžeme však konstatovat, že tato nově vytvořená vědní disciplína zahrnuje nejen praktickou a teoretickou přípravu budoucích tlumočnicků, ale také zkoumá tlumočení na vědecké úrovni.

Utváření tlumočnictví jako samostatného studijního oboru je důležitým krokem směrem k institucionální autonomii tlumočnických a překladatelských programů. Nezávislost tlumočnických a překladatelských oborů se může stát hnací silou pro jejich další rozvoj. Tato autonomie může také přinést větší podporu na různých úrovních ze strany nadřízených vzdělávacích orgánů, což může vést k lepším a propracovanějším osnovám. Rozvoj nezávislosti tlumočnických a překladatelských oborů může také napomoci uznání tlumočnické profese jako svébytné profese, která je odlišná od ostatních profesí spojených se znalostí cizího jazyka. A nepřímo tak ovlivní nejen tlumočnický trh, ale celou čínskou společnost.

Rychlý rozvoj tlumočnických a překladatelských studijních oborů vyvolal rostoucí zájem o relevantní výukové metody a odpovídající výzkum. A to zejména mezi vysokoškolskými učiteli, kteří však musí čelit výzvám, jež jsou s vytvářením a dalším rozvojem studijních programů, vysokoškolských osnov, způsobu výuky a pedagogických metod neodmyslitelně spojeny.¹²⁷ Výukovými materiály určenými pro odbornou přípravu tlumočnicků se budeme zabývat v následující podkapitole.

Ačkoliv si čínská vláda nutnost spolehlivých a kvalitních tlumočnicků uvědomila, a schválila proto pro jejich profesionální přípravu odborné postgraduální programy (magisterské a doktorské), zkušenosti vyučující těchto oborů jsou v ČLR stále

¹²⁵ WANG, Binhua, MU, Lei (2009). Interpreter training and research in mainland China. *Interpreting*. Special Issue, 11:2, 268

¹²⁶ http://www.tac-online.org.cn/en/tran/2011-06/13/content_4264230.htm cit. 8.7.2012

¹²⁷ WANG, Binhua, MU, Lei (2009). Interpreter training and research in mainland China. *Interpreting*. Special Issue, 11:2, 268

“nedostatkovým zbožím“. Značně mlhavou zůstává také hranice mezi výukou cizího jazyka a odbornou přípravou tlumočnicků v rámci čínského vzdělávacího systému.¹²⁸

2.2 teorie a didaktika tlumočení v Číně

Na teorii tlumočení se v posledních letech zaměřuje stále větší pozornost a kromě prací, které se zaměřují na tlumočení mezi indoevropskými jazyky, začínají vznikat také práce věnované tlumočení mezi indoevropskými a neindoevropskými jazyky.¹²⁹

V ČLR můžeme v současné době pozorovat první kroky translátologického výzkumu, který vychází jak ze západních, tak z ryze čínských doktrín a zkušeností. Není překvapením, že rozšířeným tématem je specifikum čínštiny a její odlišnost od západních jazyků. Na Taiwanu je tlumočení již tradičně pevně spjata s akademickou oblastí a celá řada badatelů je právě z Taiwanu.¹³⁰ Teorie tlumočení je také předmětem zájmu některých univerzit v Hong Kongu (např. *Chinese University of Hong Kong*).

Do roku 1993 nebylo v Číně žádné akademické centrum, které by se zabývalo výzkumem v oblasti teorie tlumočení. S výjimkou prací představující úvod do tlumočení, určených pro laickou veřejnost (Chan&Chau, Pong) se odborná literatura omezovala na sborníky s příspěvky z konferencí nebo dizertační práce (Chau, Fong). Několik prací odráží rostoucí zájem o odbornou přípravu tlumočnicků (Fong, Wang, Wu, Zheng, Pong, Setton).¹³¹ Některé práce prezentují vlastní zkušenosti (Liu), vytvářejí teorie ze sociologického hlediska (Li) nebo se snaží klasifikovat opakující se technické problémy během simultánního tlumočení (Zhuang).¹³²

¹²⁸ SETTON, Robin ed. (2009). China and Chinese. *Interpreting*. Special Issue, 11:2, 110

¹²⁹ SETTON, Robin (1993). Is non-intra-Indo-European interpretation different? European models and Chinese-English realities. *Meta* 38 (2), 238

¹³⁰ SETTON, Robin ed. (2009). China and Chinese. *Interpreting*. Special Issue, 11:2.

¹³¹ Někteří zde uvedení autoři sice zkoumají problematiku tlumočení čínštiny, působí však v zahraničí, např. S.Chau působil na University of Edinburg

¹³² SETTON, Robin (1993). Is non-intra-Indo-European interpretation different? European models and Chinese-English realities. *Meta* 38 (2), 255

Výzkum v oblasti teorie a didaktiky tlumočení do roku 1993 v ČLR shrnuje Robin Setton následovně. Většina dostupné literatury o tlumočení je založena na kombinaci indoevropského jazyka (zpravidla angličtiny) a čínštiny. Žádná práce se nevěnuje tlumočení mezi indoevropskými nebo neindoevropskými jazyky ani kulturním odlišnostem a specifickým.¹³³

Názory, že tlumočení je proces a že tento proces má několik fází, jsou zpravidla akceptovány (Li, Wang). Oproti pracím publikovaným na tlumočnické škole *ESIT*, je v čínských pracích kladen větší důraz na rozdíl mezi syntaxí a sémantikou a značná pozornost je také zaměřena na jednotku tlumočení (Li, Wu), ale spíše z praktických než teoretických důvodů.¹³⁴

Obecně lze říci, že velké množství příkladů a jednoznačné zaměření na konkrétní úkol a téma (zejména v programu pro odbornou přípravu tlumočnicků OSN na *Beijing Foreign Studies University*) naznačují značně pragmatický přístup. S výjimkou prací z Hong Kongu se v čínských pracích do roku 1993 reference a odkazy na jiné práce buď vůbec nevyskytují nebo jen velice omezeně.¹³⁵

Mezníkem v translatologickém výzkumu v ČLR je bezesporu založení *Graduate School of Translation and Interpretation* – prvního specializovaného pracoviště pro odbornou přípravu profesionálních tlumočnicků – v roce 1994 na *Beijing Foreign Studies University*, po kterém následují další obdobná specializovaná pracoviště v Pekingu, Guangzhou a Xiamenu (viz podkapitola příprava profesionálních tlumočnicků). Od devadesátých let, respektive konce devadesátých let, dochází k rychlému rozvoji výzkumu teorie tlumočení a na dané téma se začínají publikovat články, později také monografie.

Čínská databáze určená pro hledání článků v odborných časopisech *China Academic Journals Full-text Database* ukazuje, že počet článků týkajících se teorie

¹³³ SETTON, Robin (1993). Is non-intra-Indo-European interpretation different? European models and Chinese-English realities. *Meta* 38 (2), 255

¹³⁴ SETTON, Robin (1993). Is non-intra-Indo-European interpretation different? European models and Chinese-English realities. *Meta* 38 (2), 255

¹³⁵ SETTON, Robin (1993). Is non-intra-Indo-European interpretation different? European models and Chinese-English realities. *Meta* 38 (2), 255

tlumočení v posledních letech rychle roste. Oproti malému množství 161 celkově publikovaných článků v 90. letech se tento počet zvýšil až na 839 publikovaných článků mezi roky 2000 a 2007. Pokud se na zkoumaná témata v odborných člancích blíže podíváme, zjistíme, že přibližně tři čtvrtiny všech článků se zaměřují na čtyři okruhy. A sice na odbornou přípravu tlumočnicků (30 %), tlumočnické postupy (19,4 %), obecnou teorii tlumočení (15 %) a kvalitu tlumočení a tlumočnické akreditace (10,5 %). Další témata zahrnují jazykový převod během tlumočení (3,4 %), posuzování a kritiku tlumočnické praxe (2,9 %), tlumočnický trh (2,7 %) a porovnání překladu a tlumočení (2,4 %).¹³⁶

Je důležité zmínit, že se stěžejní část celé řady těchto článků skládá z úvodu, recenze nebo výpůjček teorií nebo výsledků výzkumů ze Západu. Jinými slovy, čínští badatelé se aktivně učí od svých západních kolegů a zatím neobjevili a nerozvíjí témata, která by se více týkala specifik tlumočení v Číně. Stojí za to upozornit na téma jazykového převodu při tlumočení (9 %), které může naznačovat, že čínští badatelé věnují zvýšenou pozornost otázkám jazykových specifik během tlumočení.¹³⁷

Vzrůstající trend počtu publikovaných článků jednoznačně pokračuje. Podle *China Journals Full-text Database*¹³⁸ bylo v letech 2008 až 2012 publikováno 2081 článků, které ve svém názvu obsahují tlumočení.¹³⁹

V roce 1999 byla publikována již zmiňovaná první čínská monografie věnovaná teorii tlumočení od čínské badatelky Bao Gang. Této práci se budeme věnovat v následující části.

Důležitým krokem v translatologické výzkumu v Číně bylo také uspořádání celostátní konference o tlumočení.

¹³⁶ WANG, Binhua, MU, Lei (2009). *Interpreter training and research in mainland China. Interpreting. Special Issue*, 11:2, 277

¹³⁷ WANG, Binhua, MU, Lei (2009). *Interpreter training and research in mainland China. Interpreting. Special Issue*, 11:2, 278

¹³⁸ čínsky 中国期刊全文数据库 Zhongguo qikan quanwen shujuku

¹³⁹ resp. 口譯 kouyi

<http://cjn.lib.hku.hk/kns50/Brief.aspx?ID=CJFD&classtype=&systemno=&NaviDatabaseName=&NavField=> Datum přístupu 14.7.2012

Celostátní konference o tlumočení (*The National Conference on Interpreting*)

První celostátní konference o tlumočení v roce 1996 je považována za hlavní událost v rozvoji výzkumu v oblasti teorie tlumočení v kontinentální Číně. Tato konference se brzy stala hlavním místem pro setkávání učitelů tlumočení, badatelů a tlumočnicků z kontinentální Číny, Hong Kongu, Taiwanu a Macaa. V roce 2002 tato konference získala mezinárodní charakter a stala se mezinárodním fórem, kam byli zváni klíčoví přednášející ze zahraničí. Prvních sedm konferencí (v Xiamenu, Pekingu, Šanghaji a Guangzhou) přineslo celkový počet 467 prací. Současná témata zahrnují profesionalizaci tlumočení: mezinárodní zkušenosti a vývoj v Číně (5. konference, Šanghaji 2004), směřování ke kvalitnímu tlumočení ve 21. století (6. konference, UIBE, Peking 2006) a tlumočení v Číně: nové trendy a výzvy (7. konference, Guangzhou 2008). Materiály z těchto konferencí jsou publikovány.

Každá vědní disciplína musí mít svůj systém ustálené terminologie a vlastní metodiku. Teorie tlumočení není v tomto ohledu výjimkou.¹⁴⁰

Teorie tlumočení jako samostatná vědní disciplína vznikla v Číně teprve nedávno. Ačkoliv se teorie a didaktika tlumočení v Číně velmi intenzivně rozvíjí, současná metodika výzkumu má určité nedostatky. Můžeme říci, že teorie tlumočení v současné době prochází podobnou etapou, jakou na začátku minulého století procházela psychologie a lingvistika.¹⁴¹

Významná čínská badatelka Bao Gang¹⁴² uvádí následující metody pro rozvoj teorie tlumočení. První metodou je tzv. „metoda zkušeností“.¹⁴³ Tato metoda je základní a počáteční formou metod výzkumu teorie tlumočení, má však velký význam a přínos. Praktické zkušenosti z tlumočnických akcí a rady, které tato metoda popisuje,

¹⁴⁰ BAO Gang 鲍刚(1998). *A general theory of interpreting*. [口译理论概述 Kouyi lilun gailun] Beijing: Zhongguo duiwai fanyi chuban gongsi 9

¹⁴¹ BAO Gang 鲍刚(1998). *A general theory of interpreting*. [口译理论概述 Kouyi lilun gailun] Beijing: Zhongguo duiwai fanyi chuban gongsi. 9

¹⁴² 鲍刚

¹⁴³ 经验总结法 jingyan zongjie fa

jsou užitečné zejména pro aktivní tlumočníky. V Číně je tato metoda využívána a články o zkušenostech z tlumočení jsou často publikovány. Problémem nicméně zůstává, že drtivá většina těchto prací postrádá jednotnou terminologii a autoři uvádí konkrétní zkušenosti, aniž by se pokusili o vyvození určitých obecně platných tvrzení.¹⁴⁴

Druhou metodou je „metoda založená na logickém shrnutí“.¹⁴⁵ Máme na mysli metodu, která analyzuje příklady z tlumočnické praxe a techniku tlumočení a vyvozuje z nich obecně platné závěry. Tato metoda se nachází o krok dál než první metoda, neboť usiluje o nalezení a zdůraznění zákonitostí. Uvedená metoda, která patří mezi nejdůležitější metody pro rozvoj teorie tlumočení, přispívá také ke standardizaci a zavádí normy tlumočení. Takto získané obecné závěry je však v poslední fázi nutné ověřit, v opačném případě čtenář závěrům neuvěří.¹⁴⁶ Právě dokazování zákonitostí a zjištění zůstává v Číně stále poněkud problematické.

Třetí metodou, kterou Bao Gang uvádí, je tzv. *metoda introspekce*¹⁴⁷. Tuto metodu využívali pro svá zkoumání psychologové a dosáhli pomocí této metody celé řady zajímavých výsledků. V současné době tuto metodu používají také badatelé v oblasti teorie tlumočení, kteří s její pomocí zkoumají jednotlivé tlumočnické jevy a analyzují reakce tlumočnicků.¹⁴⁸

Další metodou je tzv. „metoda založená na měření pomocí přístrojů“.¹⁴⁹ Při výzkumu v oblasti teorie tlumočení často narážíme na problémy spojené s aspekty tlumočnickova uvažování. V takovýchto případech se používá prostředků jako je tomografie (*position emission tomography*) nebo magnetická rezonance (*magneto encphalography*). Používají se také přístroje pro mapování elektrické aktivity mozku

¹⁴⁴ BAO Gang 鲍刚(1998). *A general theory of interpreting*. [口译理论概述 Kouyi lilun gailun] Beijing: Zhongguo duiwai fanyi chuban gongsi. 10

¹⁴⁵ 归纳思辨法 guina sibian fa

¹⁴⁶ BAO Gang 鲍刚(1998). *A general theory of interpreting*. [口译理论概述 Kouyi lilun gailun] Beijing: Zhongguo duiwai fanyi chuban gongsi. 11

¹⁴⁷ 内省法 neisheng fa

¹⁴⁸ BAO Gang 鲍刚(1998). *A general theory of interpreting*. [口译理论概述 Kouyi lilun gailun] Beijing: Zhongguo duiwai fanyi chuban gongsi. 11

¹⁴⁹ 黑箱法 heixiang fa, black box nebo-li černá skříňka

(*brain electrical activity mapping*) a někdy se měří i průtok krve cévami a sleduje se, zda se zvyšuje či snižuje. Co se však ve skutečnosti odehrává v mozku tlumočnicka, zůstává stále záhadou.¹⁵⁰

„Metoda pozorování“ je převzata z psychologie, v jejích počátcích tato metoda patřila k často využívaným. V polovině minulého století aplikovali tuto metodu psychologové na děti a na studenty. Výsledky pozorování zapisovali a následně zkoumali. Pro nás je tato metoda zajímavá zejména proto, že s její pomocí můžeme pozorovat práci tlumočnicka a samotný proces tlumočení můžeme potom dále zkoumat s využitím dalších metod. S pomocí této metody si můžeme určit, jaký konkrétní tlumočnický jev chceme dále zkoumat.

Další metodou je tzv. *průzkum*.¹⁵¹ Nejprve je nutné zvolit předmět výzkumu, tedy to, co nás zajímá. Potom oslovíme například prostřednictvím dotazníků zkušené tlumočnický. Takto zjištěná data následně zpracujeme v programu SPSS nebo Excelu. Pro lepší přehlednost doporučuje autorka využívat různých grafů a tabulek. Zcela zásadní je, aby otázky v dotaznících byly jasně formulované. Je potřeba se vyhnout otázkám dvojnásobným nebo nejasným. Cílem výzkumu je získaná data zprůměrovat, tomu by měly být také přizpůsobeny formulace otázek. Například dvacet různých odpovědí není možné zpracovat. Proto doporučuje autorka dát respondentům na výběr z několika odpovědí. Za předpokladu, že je takovýto výzkum vypracován nestranně a objektivně, má velkou vypovídací hodnotu.

Sedmou metodou je „*analýza sdělení ve výchozím a cílovém jazyce*“.¹⁵² Jedná se o velice jednoduchou metodu, kdy badatel na záznamové zařízení nahraje originální i přetlumočené sdělení přímo v místě tlumočení. Bao Gang zdůrazňuje, že je tlumočnicka potřeba nahrávat „tajně“, tedy aniž by o tom věděl. V opačném případě je značně pravděpodobné, že tlumočnick neodvede svůj standardní výkon. Doporučuje tlumočnicka nezdravit a ani jiným způsobem na sebe nesoústředit tlumočnickovu

¹⁵⁰ BAO Gang 鲍刚(1998). *A general theory of interpreting*. [口译理论概述 Kouyi lilun gailun] Beijing: Zhongguo duiwai fanyi chubanshe. 12

¹⁵¹ 调查法 diaocha fa

¹⁵² 原, 译语资料分析法 yuan, yiyu ziliao fenxi fa

pozornost. O souhlas se záznamem tlumočnicka požádáme až po skončení tlumočení. Během analýzy výchozího a cílového jazyka je důležité se soustředit pouze na správně přetlumočené informace a vyhnout se kontrastivní analýze nepřesností a smyslových posunů.

Další metodou je „*vytvoření určitého modelu tlumočení*“.¹⁵³ Tato metoda je založena na analýze materiálů a vyvození obecně platných závěrů s pomocí generalizace, abstraktizace a schematizace. Jako příklad tohoto modelu tlumočení uvádí Bao Gang práci Danici Seleskovitchové. Bao Gang varuje, že při vytváření nového modelu tlumočení je potřeba postupovat opatrně a nevynechávat důležité detaily.

Devátou metodou, kterou Bao Gang uvádí, je „*experiment*“.¹⁵⁴ Jedná se o velmi důležitou metodu používanou zejména pokud jde o ověřování a dokazování modelů tlumočení. Pokusy se provádí v určitých předem stanovených podmínkách. Je důležité, aby byl experiment opodstatněný a objektivní. V případě, že jsou podmínky, při kterých se experimenty uskutečňují, náhodné, respektive různé, nemusí být takto zjištěná data spolehlivá.

Desátou a poslední metodou, kterou Bao Gang uvádí, je „*metoda spolupráce mezi různými vědními disciplínami*“.¹⁵⁵ Tato metoda je založena na využití výsledků jiných vědních disciplín pro zkoumání teorie tlumočení. Jedná se však o velice složitou metodu. Nároky badatelů v oblasti teorie tlumočení jsou poměrně vysoké. Dalším problémem je, že badatel jiné vědní disciplíny musí mít alespoň základní znalost o teorii tlumočení. Bao Gang uvádí několik příkladů úspěšného využití této metody. Zmiňuje se například o Danice Seleskovitchové, psychologovi G. Canguilhemovi nebo o M. Ledererové.

Ačkoliv se teorie tlumočení v Číně nachází ve své rané fázi, můžeme pozorovat určité dílčí úspěchy.

Povzbudivým signálem rostoucího statusu teorie tlumočení jako samostatné vědní

¹⁵³ 口语模式设定法 kōuyǔ móshì shèdìng fǎ

¹⁵⁴ 实验法 shíyàn fǎ

¹⁵⁵ 跨学科借鉴法 kuà xué kē jièjiàn fǎ

disciplíny v čínských akademických kruzích jsou čtyři monografie pojednávající o tlumočení z edice *Translation Theory and Practice Series* vydané *China Translation and Publishing Corporation (CTCP)*. Jedná se o práce Bao Gang (2005), Liu Heping (2005), Yang Cheng-shu (2005) a Cai Xiaohong (2007).¹⁵⁶

Práce Bao Gang s názvem *A general theory of interpreting*¹⁵⁷ je první monografií o teorii tlumočení napsanou čínským autorem, resp čínskou autorkou. Tato práce byla poprvé publikována v roce 1998. Systém Bao Gang, který je založen na interpretativní teorii tlumočení (teorii smyslu), analyzuje fáze poslechu a porozumění, zapamatování, vytvoření poznámek a převodu v procesu tlumočení, se speciálním zaměřením na odbornou přípravu a přehled vědeckých metod v oblasti teorie tlumočení.¹⁵⁸

Liu Heping je významnou osobností v oblasti odborné přípravy tlumočnicků v kontinentální Číně. Její kniha s názvem *Interpreting theory and interpreting teaching* nabízí komentovaný přehled programů pro odbornou přípravu tlumočnicků včetně výukových cílů, osnov, učebnic a výukových metod.¹⁵⁹

Yang Cheng-shu je ředitelkou *Graduate Institute of Translation and Interpretation (GITIS)* na *Fu Jen Catholic University* na Taiwanu a další významnou představitelkou výzkumu v oblasti odborné přípravy tlumočnicků. Její kniha *Interpreting teaching: Theory and practice* se skládá ze dvou částí. První část se zaměřuje na tlumočnické kurzy pro zahraniční studenty. Druhá část pak mapuje odbornou přípravu profesionálních tlumočnicků. Kniha nabízí pečlivě vytvořený rámec pro odbornou přípravu tlumočnicků s velice precizně popsány případovými studii.¹⁶⁰

¹⁵⁶ WANG, Binhua, MU, Lei (2009). Interpreter training and research in mainland China. *Interpreting*. Special Issue, 11:2, 279

¹⁵⁷ BAO Gang 鲍刚(1998). *A general theory of interpreting*. [口译理论概述 Kouyi lilun gailun] Beijing: Zhongguo duiwai fanyi chubun gongsi.

¹⁵⁸ WANG, Binhua, MU, Lei (2009). Interpreter training and research in mainland China. *Interpreting*. Special Issue, 11:2, 279

¹⁵⁹ WANG, Binhua, MU, Lei (2009). Interpreter training and research in mainland China. *Interpreting*. Special Issue, 11:2, 279

¹⁶⁰ WANG, Binhua, MU, Lei (2009). Interpreter training and research in mainland China. *Interpreting*. Special Issue, 11:2, 279

Cai Xiahong je aktivní badatelkou v otázkách spojených s kvalitou tlumočení. Její kniha s názvem *Interpreting and Evaluation* předkládá výzkum v oblasti posuzování kvality tlumočení v Číně a v zámoří. Jsou zde také kapitoly věnované posuzování kvality v tlumočnické praxi, odborné přípravě a výzkumu.¹⁶¹

Není bez zajímavosti, že tři ze čtyř výše uvedených autorek, konkrétně Bao Gang, Liu Heping a Cai Xiahong, absolvovaly postgraduální studium na pařížské ESIT.¹⁶²

2.3 učební materiály pro odbornou přípravu tlumočnicků

Pokud jde o používání výukových materiálů v rámci bakalářských studijních programů zaměřených na odbornou přípravu profesionálních tlumočnicků, tak v Číně můžeme pozorovat oproti praxi běžné na Západě jeden možný podstatný rozdíl. Praktická výuka tlumočení na těchto oborech probíhá zpravidla podle předem určených učebnic, které jsou schvalovány odpovídající institucí v rámci čínského vzdělávacího systému. Téměř všichni vyučující tlumočnických bakalářských oborů vedou výuku na základě právě daných doporučených učebnic. To je také podstatný rozdíl oproti navazujícím magisterským tlumočnickým oborům, kde se učebnice používají pouze zřídka. Běžnou praxí je, že praktická výuka tlumočení probíhá na základě autentických audio a vizuálních materiálů, které byly zaznamenány na konferencích, nebo materiálů stažených z internetu. Výše zmíněné materiály jsou používány společně s vybranými materiály z učebnic. Od konce 70. let do roku 2009 bylo napsáno téměř sto učebnic pro přípravu tlumočnicků. I přes velké množství nových učebnic je potřeba konstatovat, že drtivá většina těchto učebnic, které mají v názvu „tlumočení“ jsou k nerozeznání od učebnic angličtiny pro pokročilé.¹⁶³ Většina publikovaných učebnic byla určena pro samostudium a přípravu k testům pro

¹⁶¹ WANG, Binhua, MU, Lei (2009). Interpreter training and research in mainland China. *Interpreting*. Special Issue, 11:2, 279

¹⁶² WANG, Binhua, MU, Lei (2009). Interpreter training and research in mainland China. *Interpreting*. Special Issue, 11:2, 281

¹⁶³ SETTON, Robin ed. (2009). China and Chinese. *Interpreting*. Special Issue, 11:2, 113

získání tlumočnické akreditace, např. *CATTI* nebo *SIA*. Existují však i výjimky (několika z nich se budeme věnovat níže). Značná část výše uvedených učebnic je zaměřená na konkrétní oblast, například obchodní nebo doprovodné tlumočení. Mezi častěji používané učebnice přizpůsobené skupinové výuce patří zejména Wu (1995), Mei (1996), Lin (1999), Zhong (2006, 2007, 2008), Lei & Chen (2006) a Wang (2006). Tyto učebnice je možné rozdělit do dvou základních kategorií. Do první kategorie patří učebnice zaměřené na určité téma (*topic-based textbooks*). Typickým příkladem je *Oral interpretation: A course book* od Wu Bing a *An advanced course of interpretation* od Mei Deming. Učebnice tlumočení, které se věnují určitému tématu, jsou velmi rozšířené. Druhou kategorií tvoří učební materiály, které mají za cíl rozvoj určitých tlumočnických schopností (*skill-based textbooks*). Tato kategorie zahrnuje například *Interpreting for Tomorrow* od Lin Yuru, *Challenging interpreting: A Coursebook of Interpreting Skills* od Lei Tianfang & Chen Jing. Dále sem patří řada učebnic *A Foundation coursebook of interpreting between English and Chinese*, *A coursebook of interpreting between English and Chinese* a *A coursebook for simultaneous Interpreting between English and Chinese*, autorem kterých je Zhong Weihe. Učebnice od Wanga Binhui s názvem *Conference Interpreting: Theories, Skills and Practise* je učebnicí vytvořenou pro nový magisterský obor se zaměřením na teorii tlumočení a na tlumočnickou praxi. Tato učebnice se skládá ze čtyř hlavních částí. První část stručně popisuje úvod do teorie tlumočení. Ve druhé části autor vysvětluje tlumočnické schopnosti, zatímco ve třetí uvádí autentické projevy z konferencí pro praktické zlepšování tlumočnických návyků. Poslední část obsahuje rady pro budoucí profesionální tlumočníky.¹⁶⁴

Specifikem čínských učebnic, které jsou určené pro odbornou přípravu tlumočnicků je, že se v drtivé většině případů jedná o jazykovou kombinaci angličtina – čínština.

Podívejme se nyní blíže na výukový materiál s názvem *A coursebook of*

¹⁶⁴ WANG, Binhua, MU, Lei (2009). Interpreter training and research in mainland China. *Interpreting*. Special Issue, 11:2, 276

interpretation between English and Chinese od kolektivu autorů pod vedením Zhong Weihe. Vycházíme zejména z recenzí Zhou Xiangfenga a Chen Yanjuho.

A course book of interpretation between English and Chinese je jednou ze tří publikací pro odbornou přípravu tlumočnicků, kterou sestavil Zhong Weihe se svými kolegy z *Guangdong University of Foreign Studies*. Hned v úvodu je uvedeno, že tato publikace nemá ambici být odbornou učebnicí pro přípravu profesionálních tlumočnicků, ale je spíše určena pro studenty bakalářských a magisterských programů se zaměřením na angličtinu, kteří mají tlumočení jako specializaci. Podle Zhou Xiaofenga to však nic nemění na faktu, že se jedná o velice ambiciózní projekt.

Učebnice se skládá ze dvou dílů. Každý z dílů je rozdělen na 15 kapitol. Každá kapitola se dále dělí na tři části. První část obsahuje stručné vysvětlení určitého tlumočnického návyku nebo teorie tlumočení. Potom následují cvičení a praktické materiály. Třetí část obsahuje vzorové překladové texty použité v předchozích částech. Mezi témata, kterým se tato učebnice věnuje, patří například veřejné vystupování, tlumočnická notace, tlumočení číslic, určení hlavní myšlenky, analýza sdělení, parafrázování, obecné kvality tlumočnicka, koherence, anticipace, jazykové variace, tlumočnická příprava, mezikulturní komunikace, tlumočnické strategie nebo simultánní tlumočení. Tři kapitoly jsou věnovány celkové revizi formou testů. Součástí knihy jsou také dvě CD, která obsahují audio nahrávky praktických materiálů ve formátu MP3.

Systém učebnice, který je založen na rozvoji tlumočnických schopností, zasluhuje pochvalu. Většina čínských učebnic tlumočení totiž vychází z koncepce orientované na určitá témata. Další výhodou učebnice je, že kromě dlouhého přehledu znalostí, které jsou pro tlumočnicka nezbytné, jsou v učebnici uvedena také praktická cvičení, která mají za cíl osvojení jednotlivých tlumočnických návyků. Poněkud problematický však může být fakt, že učební materiál je určen pro dvousemestrální kurzy jak konsekutivního, tak simultánního tlumočení.

Nedostatky dané publikace se týkají zejména rozdělení a struktury. Například komplikace spojené s přízvukem tlumočeného řečníka jsou částečně popsány hned ve třech kapitolách. V několika případech by bylo vhodnější sloučit dvě kapitoly a učinit

další úpravy. Tyto nedostatky jsou s největší pravděpodobností způsobeny nedostatečnou koordinací mezi jednotlivými autory. Nejedná se však o zásadní nedostatky. Velice vítané je velké množství praktických cvičení, například role play, převyprávění textu do cílového i výchozího jazyka nebo četba básní pro zlepšení projevu. Zajímavé je, že některá cvičení zaznamenaná na CD jsou namluvena s výrazným přízvukem, a to jak v čínštině, tak v angličtině. Jedná se o záměr autorů, neboť cílem je připravit studenty na reálné situace. Za nedostatečné považujeme zahřívací texty, neboť jsou příliš krátké na to, aby splnily svůj účel. Jedná se o texty rozsahem jedné nebo dvou vět. Musíme však ocenit rozsah zpracovaných projevů, jejichž počet se pohybuje kolem 100. Většina projevů a notací k těmto projevům je založena na tlumočnických zkušenostech autorů.

Navzdory výše zmíněným nedostatkům, některým nepřesnostem a chybám ve vzorových překladových textech je daný učební materiál vyhovující výukovou pomůcku nejen pro obory, kterým je tato publikace primárně určena, ale také pro obory zaměřené na odbornou přípravu tlumočnicků, jakožto zdroj praktických textů.

Dalším učebním materiálem pro odbornou přípravu tlumočnicků, na který se zaměříme je *Interpreting for tomorrow: A course book of interpreting skills between English and Chinese*. *Interpreting for tomorrow* je dvoudílnou publikací určenou pro studenty a vyučující. Jedná se o výsledek společného čtyřletého projektu schváleného Ministerstvem školství ČLR a britskou institucí *Department for International Development of the UK*. Poprvé tento učební materiál vyšel v roce 1999 v nakladatelství *Shanghai Foreign Language Education*, poté však byl vydán ještě minimálně čtyřikrát.

Tento projekt byl zahájen na podzim roku 1994 na *Xiamen University* za akademické asistence britské *University of Westminster*. V letech 1994, 1995 a 1996

¹⁶⁵ Zhong Weihe, Zhao Junfeng, Mo Aiping a Zhan Cheng (Eds.). (2006). A coursebook of interpretation between English and Chinese. Beijing: Higher Education Press, Reviewed by Zhou Xiaofeng *Interpreting*. Special Issue, 11:2

bylo každoročně testováno 24 studentů třetích ročníků bakalářského programu se zaměřením na angličtinu, kteří absolvovali experimentální kurz odborné tlumočnické přípravy, jehož výsledkem daný učební materiál je. Projektový tým se skládal z šesti čínských a jednoho zahraničního odborníka. Je zajímavé podívat se na různorodost vzdělání a kvalifikací jeho jednotlivých členů. Tým tvořil odborník na angličtinu, profesor překladatelství a tlumočnictví, profesor překladatelství a tlumočnictví s praktickými zkušenostmi, odborník na přípravu tlumočnicků mající jazykovou, literární a překladatelskou průpravu, odborník na přípravu tlumočnicků – původně však učitel angličtiny, odborník na přípravu tlumočnicků s akademickou i profesní průpravou v oblasti tlumočení. Na složení projektového týmu můžeme pozorovat vývoj utváření teorie a didaktiky tlumočení jako samostatného oboru, v jehož počátcích byla výuka cizích jazyků. Složení týmu také v mnoha ohledech určuje pedagogický a metodologický přístup této učebnice. Učebnice zahrnuje části zaměřené na zlepšení tlumočnických dovedností, části zaměřené na určité téma, detailní analýzu promluvy nebo mezikulturní komunikaci. Můžeme zde však také pozorovat náznaky vlivu výuky cizího jazyka, ačkoliv se ho autoři pokouší zbavit.

Samotný učební materiál se skládá z pěti částí. První čtyři části jsou věnovány konsekutivnímu tlumočení, zatímco pátá část pojednává o tlumočení simultánním. Učebnice obsahuje také dodatky v podobě pracovního sešitu pro studenty a části obsahující odpovědi, které jsou určeny vyučujícím. Důležitou pomůckou je také tabulka hodnocení, pomocí které mohou studenti a vyučující sledovat studijní pokrok. Učební materiál začíná úvodem do tlumočnické profese, která je posuzována z hlediska svého vývoje, jazykových a mimojazykových předpokladů pro tlumočení, různých modelů odborné přípravy tlumočnicků a profesního kodexu.

Základem daného učebního materiálu je tzv. *Xiada*¹⁶⁶ *Model for Interpreting Training*. Při vytváření tohoto modelu vycházeli autoři projektu z prací Daniela Gila. Pět částí se zabývá následujícími tématickými okruhy: sociologie, ekonomický vývoj, mezinárodní výměna, politika a diplomacie, a mezinárodní vztahy. Důraz na rozšíření

¹⁶⁶ *Xiamen University*

nejazykových znalostí studentů, který je jedním z pilířů zmiňovaného *XIADA* modelu, je evidentní. Celkem těchto pět částí zahrnuje 22 lekcí. Každá lekce se skládá z teoretického úvodu, dovedností, které mají být osvojeny, textů pro zvládnutí uvedených dovedností a praktických textů pro nacvičování tlumočení. V první kapitole (lekce 1 – 5) autoři vysvětlují roli paměti, funkci krátkodobé paměti, popisují jednotlivé fáze zapamatování a následného vybavení informace včetně různých pomůcek. Dále se zde popisuje předmět tlumočení (s důrazem na předání smyslu), proces tlumočení (tři fáze) a pozornost je také věnována veřejnému vystupování zejména s ohledem na hlasový projev, rychlost přednesu a oční kontakt. Druhá část (lekce 6 – 10) je věnována analýze a porozumění výchozího sdělení a získání znalostí. Důraz je kladen zejména na přípravu před konferencí a rozšiřování dlouhodobých znalostí. Klíčové místo v této části práce zaujímá také tlumočnická notace, která je vnímána jako efektivní prostředek podporující paměť. Studenti jsou motivováni k vytváření vlastního tlumočnického zápisu, nicméně jsou zde uvedeny také základní zákonitosti, jako je vertikalismus, využití symbolů a zkratek apod. Autoři také varují před používáním těsnopisu. Třetí část učebnice, která zahrnuje lekce 11 až 15, pojednává o tlumočnické strategii a jednotlivých tlumočnických postupech, například transformaci slovních druhů, filtraci, rozdělení souvětí na několik kratších vět apod. Jsou zde uvedena pravidla, kterými by se měli budoucí profesionální tlumočníci řídit. V této kapitole autoři dále hovoří o kvalitě a kritériích tlumočení a uvádějí, že tlumočník by měl být loajální k řečníkovi, posluchačům a klientovi. Ve čtvrté části autoři popisují etická pravidla a věnují se mezikulturní komunikaci. V této části autoři doporučují trénovat sumarizaci prostřednictvím analýzy a také tlumočení do znakového jazyka, který nepovažují za druh tlumočení, ale spíše za dovednost. Otázky týkající se problematiky mezikulturní komunikace jsou spojeny zejména s kulturně motivovanými idiomy a vtipy. Oba uvedené aspekty jsou považovány za velice složité. Dále jsou zde popsány rady ohledně přeložitelných a nepřeložitelných výrazů, včetně možnosti vynechání či omluvy za tlumočnické chyby. Poslední pátá kapitola (lekce 21 – 22) představuje velmi stručný úvod do simultánního tlumočení. Výuka této části je ponechána na zvážení jednotlivým vyučujícím. Poněkud

kontroverzní je stanovisko autorů ohledně toho, že při simultánního tlumočení je vyžadována nižší kvalita, než u tlumočení konsekutivního. Tato učebnice otevírá nové možnosti pro odbornou přípravu budoucích profesionálních tlumočnicků v Číně a výrazně přispěla k nastavení nového systému odborné přípravy tlumočnicků, který je založen na nejnovějších poznatcích z celé řady příbuzných vědeckých disciplín. Klíčový význam má přechod od výuky jazykových schopností k výuce profesionálních tlumočnických dovedností. Model *Xiada* je určený pro odbornou přípravu tlumočnicků a ukazuje vztah mezi jazykovými a mimojazykovými znalostmi, dovednostmi a profesionalitou. Kombinace výše uvedeného by měla vést ke kvalitnímu tlumočení. Tato učebnice zdůrazňuje jaké dovednosti si je potřeba osvojit a proč, ale už neobjasňuje efektivní způsob, jak tyto dovednosti z dlouhodobého hlediska trénovat.

Ne úplně vhodným řešením je volba textů, které jsou sice autentickými projevy z konferencí, jsou však upraveny a zkráceny. Pro studenty by bylo bezesporu mnohem přínosnější tlumočit úplný projev, než projev uměle upravený

Nehledě na určité nedostatky je učebnice *Interpreting for tomorrow* bezesporu odrazovým můstkem pro systematictější odbornou přípravu budoucích profesionálních tlumočnicků.

V předchozí části jsme se již zmiňovali o první monografii pojednávající o teorii tlumočení napsanou čínským autorem. Nyní se na práci Bao Gang podíváme trochu podrobněji. Jedná se o poměrně ucelenou práci, která se věnuje celé řadě aspektů teorie tlumočení. Tato práce vyšla poprvé v roce 1998. Pozdější vydání pochází z roku 2005.

Monografie Bao Gang o celkovém rozsahu přesahujícím 330 stran je rozdělena do šesti kapitol. V závěru každé kapitoly jsou uvedeny otázky k zamyšlení, na kterých by si čtenář měl ověřit, zda porozuměl dané kapitole, a praktické úkoly. V závěru celé knihy je uveden soupis literatury.

Úvodní kapitola je rozdělena na dvě části. První část popisuje vznik a vývoj tlumočení a oblastí, ve kterých se tlumočení nejvíce uplatňovalo. Porovnává se zde mimo jiné i náročnost mezi studiem dějin překladu a dějin tlumočení. Autorka

odkazuje zejména na práci francouzského konferenčního tlumočnicka a badatele Jeana Herberta. Zmiňuje se například o založení organizace FIT,¹⁶⁷ AIIC, vzniku odborných translatologických časopisů, např. *Translators' journal*, *Meta* nebo *Babel* a také o založení pařížské vysoké školy ESIT v roce 1957. Ve druhé části první kapitoly se autorka zabývá metodikou výzkumné práce v oblasti teorie tlumočení. Uvádí a popisuje deset metod, které jsou pro tento obor relevantní (viz předchozí část).

Druhá kapitola nese název tlumočení a skládá se ze čtyř podkapitol. První podkapitola je věnována základním charakteristickým rysům tlumočení, které autorka popisuje a porovnává s překladem. Druhá podkapitola zavádí pojem pracovního jazyka tlumočnicka. Kromě ustálených čínských pojmů, pracuje autorka také s mezinárodní klasifikací jazyků tlumočnicka (jazyk A, jazyk B, jazyk C). Ve třetí podkapitole autorka konstatuje, že tlumočnicků, kteří by měli čínštinu jako jazyk B, je v Číně velice málo. V této části se Bao Gang zaměřuje na tlumočení z jazykového hlediska a zdůrazňuje, že během tlumočení zpravidla tlumočnick nepoužívá běžnou, každodenní mluvu, nýbrž jiné jazykové styly, které v této části popisuje. Kromě přehledu a popisu metod pro zvýšení jazykové kompetence pro jazyk B se autorka zmiňuje také o výběru studentů, kteří ovládají dva jazyky, pro studium tlumočení.

Třetí kapitola se nazývá porozumění a pochopení během tlumočení, a je rozdělena na čtyři podkapitoly a část obsahující kontrolní otázky, úkoly a cvičení. Podle Bao Gang je fáze porozumění a pochopení výchozího sdělení spjata s celou řadou problémů a výzkum v oblasti teorie a didaktiky tlumočení by měl začínat právě zkoumáním této fáze. Badatelka například upozorňuje na problémy spojené se špatným přízvukem a nestandardní výslovností řečníka. Bao Gang vychází z teorie smyslu francouzské tlumočnické školy. Dále se autorka v této kapitole zabývá koncepcí pochopení a porozumění a odbornou přípravou profesionálních tlumočnicků v této oblasti.

Čtvrtá kapitola je věnována uchování informací obsažených ve výchozím sdělení a tlumočnické notaci. V první podkapitole se Bao Gang zaměřuje na systém

¹⁶⁷ Fédération Internationale des Traducteurs (*International Federation of Translators*)

tlumočnickovy paměti. Pracuje s ustálenými pojmy, jako je pracovní paměť, krátkodobá a dlouhodobá paměť. Na odborných obrázcích popisuje jednotlivé části mozku s ohledem na to, za jaký typ tlumočnickovy paměti jsou dané části zodpovědné. Druhá kapitola je věnována tlumočnické notaci a různým způsobům záznamu. Autorka varuje před používáním těsnopisu. Zvláštní důraz je kladen na záznam číslovek, odborného názvosloví a názvů (např. mezinárodních organizací). Bao Gang také uvádí seznam zkratk a tlumočnických značek.

Předposlední kapitola je zaměřena na samotný proces tlumočení. Bao Gang vychází z tzv. trojúhelníkového modelu, t.j. pochopení, deverbilizace a následné reformulace v cílovém jazyce. Dále se v této kapitole Bao Gang věnuje jednotlivým tlumočnickým technikám a postupům, popisuje konsektivní a simultánní tlumočení a dále shody a rozdíly mezi nimi. Autorka se také věnuje přípravě na konferenční tlumočení. Popisuje zejména základní přípravu a uvádí rady, kterých se tlumočníci během přípravy musí držet.

Šestá a poslední kapitola je věnována odborné přípravě tlumočnicků. Kromě jazykové přípravy považuje Bao Gang za klíčové také mimojazykové faktory. Bao Gang rozděluje tlumočnickou přípravu na čtyři hlavní oblasti. První oblastí je jazyková příprava. Čínským specifikem je, že v Číně má většina tlumočnicků čínštinu jako svůj mateřský jazyk (jazyk A), zatímco jazyk B je zpravidla první cizí jazyk. Jazykový základ zahrnuje osvojení aktivní a pasivní slovní zásoby, ustálených zdvořilostních frází, jazykových konstrukcí apod. Každý tlumočnick musí být schopen porozumět a následně přeformulovat výchozí sdělení na vysoké úrovni, a to v obou jazycích. Další oblastí jsou psychofyziologické předpoklady. Tlumočnick musí být schopen vnímat a popisovat realitu z různých úhlů pohledu. Musí mít pevnou vůli a musí umět rozdělovat pozornost. Velmi důležitými předpoklady pro výkon tlumočnické profese je podle Bao Gang také dostatečná duševní energie a schopnost rychle analyzovat sdělení. Dalším klíčovým faktorem je výborná dlouhodobá a krátkodobá paměť. Třetí oblast představují podle Bao Gang zkušenosti společenského, kulturního a historického charakteru, informovanost a povědomí o nich. Poslední oblastí přípravy tlumočnicků jsou znalosti, bez kterých se tlumočnick při tlumočení

neobejde. Tyto znalosti rozděluje Bao Gang do tří kategorií: obecný přehled; odborné znalosti; dále znalost společenských konvencí a specifik spojených s jazykovým prostředím. Všechny uvedené čtyři kategorie platí jak pro výchozí, tak pro cílový jazyk. V této kapitole se Bao Gang věnuje také praktickým radám při přípravě na konferenční a technické tlumočení.

2.4 základní osobnosti

V této podkapitole uvádíme z našeho pohledu nejvýznamnější osobnosti v oblasti tlumočnického výzkumu v kontinentální Číně a na Taiwanu.

Vzhledem k tomu, že čínština staví příjmení na první místo, tedy před křestní jméno, a že řada Číňanů se snaží mezikulturní komunikaci cizincům usnadnit tím, že uvádí své celé jméno podle západních zvyklostí, čímž zpravidla dochází k chaosu, jsme se v této podkapitole rozhodli uvádět příjmení čínských odborníků a badatelů hůlkovým písmem, abychom tak předešli možnému nedorozumění, zaměňování jmen a podobným nepříjemnostem.

LIU Heping 刘和平

Profesorka Liu Heping je považována za přední čínskou odbornici v oblasti teorie tlumočení a odborné přípravy profesionálních tlumočnicků. Je autorkou monografie s názvem *Interpreting theory and interpreting practice*, která vyšla v roce 2005. Liu Heping vystudovala *Beijing Language and Culture University* obor francouzský jazyk a literatura.¹⁶⁸ Následně Liu Heping také absolvovala postgraduální studium na pařížské ESIT.¹⁶⁹ V současné době působí na *Beijing Language and Culture University*, kde je od roku 2011 ředitelkou nově vzniklé *School of Translation and Interpreting* (viz specializovaná pracoviště pro přípravu tlumočnicků). Zde Liu Heping

¹⁶⁸ http://mstd.bnu.edu.cn/jxmsjjsxm/ms_cgzs/45585.htm cit. 18.7.2012

¹⁶⁹ WANG, Binhua, MU, Lei (2009). Interpreter training and research in mainland China. *Interpreting*. Special Issue, 11:2, 281

vede praktickou a teoretickou výuku v rámci bakalářských a magisterských tlumočnických programů. Liu Heping je aktivní konferenční tlumočnický a také členkou předsednictva *Translators Association of China*.

Liu Heping přednáší také na dalších čínských vysokých školách, např. na *Guangdong University of Foreign Studies*, kde během své přednášky v roce 2011 také představila svůj model odborné přípravy budoucích tlumočnicků. Tento model je založen na teorii 1+1+1>. Podle tohoto modelu by se příprava tlumočnicků měla skládat z jazykových znalostí, tlumočnických dovedností a tlumočnickovy individuality (individuální zájmy, znalosti). Kombinace těchto tří aspektů podle Liu Heping zaručuje nejefektivnější odbornou přípravu tlumočnicků.¹⁷⁰

WANG Binhua 王斌华

Wang Binhua patří mezi významné čínské odborníky na teorii tlumočení a výuku jazyků. Wang Binhua působil na několika zahraničních vysokých školách ve Velké Británii, např. na *University of London* (1993-1994) nebo na *The Open University* (1997-1998). Působil také na *Louisiana State University* v USA. Absolvoval krátkodobé pobyty v Japonsku, Jižní Koreji, Thajsku, Hong Kongu a na Taiwanu. Mezi oblasti zájmu tohoto čínského badatele patří zejména systém vzdělávání v USA, Velké Británii, Austrálii a dalších vyspělých anglicky mluvících zemích a jejich porovnání se vzdělávacím systémem v ČR, systém hodnocení pedagogů, dvojjazyčná výuka a teoretická a praktická výuka angličtiny.

V současné době je Wang Binhua ředitelem *Bilingual Education Research Center*¹⁷¹ v rámci šanghajské *East China Normal University*¹⁷², kde zároveň působí na *School of Education Science*.¹⁷³

Wang Bingua působí jako ředitel sekce tlumočení *GSIT* na *Guangdong University*

¹⁷⁰ <http://www1.gdufs.edu.cn/sits/gfxyen/detail.php?id=612> cit. 18.7.2012

¹⁷¹ 双语教育研究中心 Shuangyu jiaoyu yanjiu zhongxin

¹⁷² 华东师范大学 Huadong shifan daxue

¹⁷³ 华东师范大学教育科学学院 Huadong shifan daxue jiaoyu kexue xueyuan

of *Foreign Studies*¹⁷⁴. Pracuje také jako freelance konferenční tlumočnick. Předmětem jeho vědeckého zájmu v oblasti teorie tlumočení jsou různé aspekty teorie tlumočení (*interpreting studies*).¹⁷⁵ Wang Binhua je autorem celé řady učebnic pro odbornou přípravu tlumočnicků a publikuje také v prestižním časopisu *Interpreting*.

Daniel Gile

Daniel Gile je konferenčním tlumočnickem, členem AIIC a jedním ze světově nejuznávanějších odborníků v oblasti teorie tlumočení. Původním vzděláním je D. Gile matematik, později však získal titul PhD v oboru japonština a lingvistika. Profesor Gile působil na celé řadě vysokých škol, například *INALCO*, Paris, (1987-1995), *Catholic University of Leuven* (1993), *Université Lumière Lyon 2* (1995-2007). Od roku 2007 působí na pařížské *ESIT*. Daniel Gile je čestným profesorem *Shanghai International Studies University* a v letech 2008 až 2011 přednášel jako hostující profesor na *Guangdong University of Foreign Studies*. Daniel Gile je hlavním editorem *CIRIN Bulletin*, mezinárodní informační sítě pro výzkum konferenčního tlumočení a pravidelně přispívá do prestižních vědeckých časopisů, např. *Interpreting (John Benjamins)*, *Target (John Benjamins)*, *The Journal of Specialized Translation* (London, UK), *Korean Society of Conference Interpretation*, *Journal of Translation Studies* (Hong Kong) nebo *International Journal of Interpreter Education*. Daniel Gile je mimo jiné dopisovatelem časopisu *META*, kterou vydává kanadská *University of Montreal* a členem edičního výboru *Interpreting and Research Series China Translation and Publishing Corporation (China)*. Daniel Gile také spolupracuje s Ústavem translatologie Univerzity Karlovy.¹⁷⁶ Profesor Gile se neúnavně zasazuje o efektivnější mezinárodní spolupráci v oblasti výzkumu teorie tlumočení.

¹⁷⁴ <http://www1.gdufs.edu.cn/sits/gfxy/detail.php?class=1&id=28> cit. 18.7.2012

¹⁷⁵ WANG, Binhua, MU, Lei (2009). Interpreter training and research in mainland China. *Interpreting*. Special Issue, 11:2, 283

¹⁷⁶ <http://cirinandgile.com/DGCVEN.htm> cit. 20.7.2012

Robin Setton (čínské jméno 司徒罗斌¹⁷⁷)

Velice významnou osobností v oblasti teorie tlumočení, která se dlouhodobě věnuje teorii tlumočení v kontinentální Číně a na Taiwanu, je bezesporu Robin Setton. Robin Setton je absolventem pařížské *ESIT* a jako konferenční tlumočnick pracuje od roku 1979. Mezi jeho pracovní jazyky patří angličtina, francouzština, němčina nebo čínština. Pracuje zejména pro OECD (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj) v Paříži. V roce 1997 získal Robin Setton na *Chinese University of Hong Kong* titul PhD v oboru lingvistika se zaměřením na simultánní tlumočení. R. Setton je autorem celé řady vědeckých článků. Zaměřuje se zejména na kognitivní, kulturní a lingvistické aspekty konferenčního tlumočení. V letech 1990 až 1995 byl ředitelem *Graduate Institute of Translation and Interpretation* na taiwanské *Fu Jen Catholic University* v Taipei, kde vytvořil současný program pro odbornou přípravu tlumočnicků a překladatelů v jazykové kombinaci angličtina – čínština. Na *GITIS* působí Robin Setton také v současné době. Pravidelně se účastní a přispívá na mezinárodních translátologických konferencích, spolupracuje s čínskými i zahraničními badateli a pořádá přednášky na čínských vysokých školách.¹⁷⁸

¹⁷⁷ Situ Luobin

¹⁷⁸ <http://www.isit-paris.fr/-Bio-bibliographies,399-.html#1948> cit. 20.7.2012

2.5 specifika teorie a didaktiky tlumočení v Číně

Nehledě na značný pokrok posledních let se výzkum v oblasti teorie tlumočení v Číně stále potýká s určitými nedostatky. To se týká zejména metodologie. Celá řada článků v odborných časopisech je založena na náhodných zkušenostech z praxe nebo na čistých spekulacích. Můžeme zde také pozorovat nedostatek empirických studií a studií založených na datech. Badatelé se stále musí více seznamovat s nejnovějšími výzkumy v oblasti teorie tlumočení za hranicemi Číny. Další slabinou výzkumu v oblasti teorie tlumočení v Číně je, že většina badatelů, kteří učí tlumočení, jsou bývalými učiteli cizích jazyků, kteří mají malé nebo žádné zkušenosti s tlumočením.¹⁷⁹

Dalším aspektem, který je neodmyslitelně spjat s výukou tlumočení v Číně a s tlumočnickou profesí jako takovou, je mlhavá hranice mezi výukou jazyků a praktickou výukou tlumočení. Od roku 2004, kdy bylo tlumočení ustanoveno jako povinný kurz pro všechny obory se zaměřením na angličtinu, můžeme v Číně pozorovat odlišnou situaci než na Západě. Tento krok čínské vlády a jeho důsledky mají několik aspektů. Prvním aspektem je, že se tlumočení stalo prostředkem pro rozšíření jazykových znalostí u bakalářských programů se zaměřením na angličtinu. To samozřejmě vedlo k tomu, že tlumočení začali vyučovat pedagogové, kteří se zaměřují na výuky cizích jazyků a kteří s tlumočením neměli žádné zkušenosti. Můžeme tedy předpokládat, že se tlumočení a konkrétně profese konferenčního tlumočnicka jako taková může v Číně rozvíjet poněkud odlišně, než jak tomu bylo a je v Evropě. V Evropě je status konferenčního tlumočení založen na modelu *AIIC*. *AIIC* hájí zájmy, profesionální standardy a etický kodex u konferenčních tlumočnicků. Všechny ostatní druhy tlumočení např. doprovodné nebo soudní zůstávají mimo zájem *AIIC*. Zatímco tento model v Evropě funguje a je zde skutečně garantem kvality a profesionality, otázkou podle Daniela Gilese zůstává, zda by se v zemích, kde tento model ještě není plně etablovaný, neměl vývoj ubírat jinou cestou.

¹⁷⁹ WANG, Binhua, MU, Lei (2009). Interpreter training and research in mainland China. *Interpreting*. Special Issue, 11:2, 279

Například *National Accreditation Authority for Translators and Interpreters*¹⁸⁰ v Austrálii rozděluje tlumočení do pěti kategorií.¹⁸¹ Možnou obdobou je do určité míry čínská akreditace *NAETI*, o které jsme se zmiňovali v podkapitole tlumočnické akreditace. Tato akreditace rozděluje tlumočení do tří úrovní. Absolventi první úrovně obtížnosti by měli být schopni doprovodného tlumočení, zatímco absolventi nejvyšší úrovně by měli splňovat požadavky pro konferenční tlumočení.¹⁸²

Fakt, že praktická základní výuka tlumočení je v Číně realizována také v rámci jazykových oborů, může paradoxně napomoci lepšímu chápání tlumočnické profese. Poměrně značné množství studentů bude totiž mít příležitost absolvovat základní tlumočnický kurz, vyzkoušet si tlumočení a pochopit, co tlumočení ve skutečnosti obnáší. Samozřejmě tito absolventi nebudou pro profesionální vystudované konferenční tlumočníky představovat konkurenci. Je však důležité velmi jasně odlišovat mezi takovými tlumočnickými kurzy a skutečnou odbornou přípravou profesionálních tlumočnicků na specializovaných pracovištích, která probíhá v rámci magisterských a doktorských programů.¹⁸³

Ačkoliv se počet prací čínských badatelů, které jsou publikovány v prestižních mezinárodních časopisech, zvyšuje (*Interpreting, META*), musíme konstatovat, že drtivá většina prací čínských badatelů nám zůstává z důvodu jazykové bariéry utajena. Nepodařilo se nám zjistit, že by kromě dílčích, výše zmiňovaných případů, byly práce čínských badatelů v oblasti teorie a didaktiky tlumočení překládány do angličtiny či do jiných západních jazyků. Je možné říci, že v současné Číně panuje obdobná situace jako např. u nás nebo v Bulharsku, kdy západní badatelé o pracích českých a dalších

¹⁸⁰ *NAATI*

¹⁸¹ GILE, Daniel (2006). Fostering professionalism in new conference interpreting markets: Reflections on the role of training. Published in CHAI, Mingjiong, ZHAI, Ailing eds. (2006) *Professionalization in interpreting: International experience and developments in China*. Shanghai: Shanghai Foreign Language Education Press. 15-35.

¹⁸² http://sk.neea.edu.cn/wyfyzs/xmjs.jsp?class_id=26_07_01_01 Cit. 1.7.2012

¹⁸³ GILE, Daniel (2006). Fostering professionalism in new conference interpreting markets: Reflections on the role of training. Published in CHAI, Mingjiong, ZHAI, Ailing eds. (2006) *Professionalization in interpreting: International experience and developments in China*. Shanghai: Shanghai Foreign Language Education Press. 15-35.

východoevropských badatelů neměli ze stejných jazykových důvodů téměř žádné informace. Z prací čínských badatelů v oblasti tlumočení, kterými jsme se zabývali, vyplývá, že jsou téměř vždy založeny na západních modelech tlumočení a vycházejí zejména z francouzské teorie a didaktiky tlumočení. Tyto modely jsou však přizpůsobovány čínskému jazykovému, kulturnímu a společenskému prostředí a potřebám čínského tlumočnického trhu.

Závěr

V této diplomové práci jsme se snažili poskytnout základní přehled tlumočnické profese a teorie a didaktiky tlumočení v ČLR. Vycházeli jsme při tom výhradně z anglicky a čínsky psaných materiálů.

Můžeme konstatovat, že počátky dnešní tlumočnické profese sahají do hluboké minulosti, ať už se jedná o Evropu nebo Čínu. Profese konferenčního tlumočnicka se však v Číně utvářela poněkud odlišně, než tomu bylo v Evropě. Na rozdíl od Evropy, kde tato profese vznikla koncem první světové války, byla profese konferenčního tlumočnicka do Číny formálně uvedena až v roce 1979, kdy zde byl založen Program pro odbornou přípravu tlumočnicků a překladatelů OSN. Tento program byl společným projektem OSN a čínské vlády a jeho cílem bylo připravit profesionální tlumočnický a překladatelský obor pro OSN. V roce 1994 byl tento program ukončen a přetransformován na *Graduate School of Translation and Interpretation* v rámci *Beijing Foreign Studies University*. Vzniklo tak první specializované pracoviště pro odbornou přípravu profesionálních tlumočnicků v ČLR. V tomto ohledu můžeme tedy v Číně pozorovat obdobný vývoj, jaký se uskutečnil v Sovětském svazu o 23 let dříve. V roce 2000 bylo tlumočení ustanoveno jako povinný kurz pro všechny vysokoškolské obory zaměřené na studium angličtiny. V roce 2006 přidalo Ministerstvo školství ČLR bakalářský studijní program se zaměřením na překladatelství a tlumočnictví na seznam vysokoškolských studijních oborů. Akreditaci pro tyto studijní programy vzápětí získaly první tři vysoké školy. Zatímco do roku 2009 mělo pro bakalářský tlumočnický a překladatelský obor akreditaci 19 vysokých škol, v současné době se počet bakalářských tlumočnických a překladatelských oborů oproti roku 2009 více než zdvojnásobil. Obdobný rozvoj můžeme pozorovat i u magisterských tlumočnických programů. Zatímco v roce 2007 Státní rada ČLR povolila zahájení nového magisterského tlumočnického a překladatelského programu (*MTI*) 15 vysokým školám, v roce 2010 jejich počet dosáhl 150. V současné době patří mezi nejvýznamnější pracoviště pro odbornou přípravu profesionálních tlumočnicků v kontinentální Číně, kromě již zmiňované *Graduate School of Translation and*

Interpretation v rámci *Beijing Foreign Studies University*, zejména *Graduate Institute of Interpreting and Translating* v rámci *Shanghai International Studies University*, *Department of Translation and Interpretation* v rámci *University of International Business and Economics* (funguje zde také *EU-China Interpreter Training Center*), *Graduate School of Interpreting and Translation* v rámci *Guangdong University of Foreign Studies*, *Department of English Language and Literature* v rámci *Xiamen University* a *School of Translation and Interpreting* v rámci *Beijing Language and Culture University*. Na Taiwanu je nejvýznamnějším pracovištěm *Graduate Institute of Translation and Interpretation Studies* v rámci *Fu Jen Catholic University*. Zásadní rozdíl mezi odbornou přípravou tlumočnicků v ČLR a v Evropě je dán geografickými, kulturními, ale i ekonomickými faktory. Musíme zdůraznit, že nároky na jazyk B jsou v Číně vyšší, než je tomu na Západě, a tlumočníci v ČLR musí být vždy připraveni tlumočit obousměrně. Jazykové kompetence studentů v jazyce B tlumočnickví jsou však v Číně naopak podstatně nižší. Během odborné přípravy se tedy v Číně klade větší důraz na zdokonalování jazyka B.

Z námi zkoumaných materiálů vyplývá, že postavení tlumočnicků je Číně v určitém ohledu specifické, a to zejména svým úzkým propojením se státní správou. V současné době toto propojení už není tak silné, nicméně pro tlumočnický, zejména začínající, hraje klíčovou roli. Čínská vláda je zatím s přehledem největším zaměstnavatelem tlumočnicků, kteří zpravidla pracují in-house. Téměř každá státní instituce disponuje vlastním oddělením pro komunikaci s nečínským světem. Tato oddělení zaměstnávají úředníky s filologickým vzděláním, kteří pro danou instituci vykonávají tlumočnické a překladatelské služby. Ve většině případů se tlumočnické a překladatelské služby nerozlišují a úředníci, kteří tuto práci vykonávají, nemají zpravidla odpovídající odbornou přípravu, ale učí se během pracovního procesu. Tito úředníci mají navíc kromě tlumočení a překladů další povinnosti, zejména administrativního a organizačního charakteru. Tlumočení a překlad jsou v rámci státní správy většinou a považovány za podřadné povinnosti, které sami osobě nemohou přinést perspektivní kariéru. Řady profesionálních freelance konferenčních tlumočnicků se však velmi rychle rozšiřují a tito tlumočníci jsou vyhledáváni zejména

nadnárodními společnostmi pro jejich mezinárodní konference. Převládajícími jazyky na mezinárodních konferencích pořádaných v Číně jsou čínština a angličtina. Většina konferenčního tlumočení je zajišťována jednou tlumočnickou kabinou s obousměrným tlumočením v každé místnosti. Poptávka po tlumočení mezi čínštinou a ostatními jazyky, zejména japonštinou, francouzštinou a němčinou, je výrazně nižší. Z našeho výzkumu dále vyplývá, že v ČLR existuje poměrně velké množství tlumočnických profesních organizací na lokální úrovni, které zaštiťuje celostátní tlumočnická a překladatelská profesní organizace *Translation Association of China*. První akreditací v kontinentální Číně byl akreditační projekt s názvem *Shanghai Interpreters Accreditation*, který v roce 1995 spustil šanghajský magistrát. Zatímco v prvním roce existence této akreditace byl počet uchazečů 704, v roce 2008 už počet tvořil neuvěřitelných 130 218 uchazečů. Jako odpověď na dynamicky se formující tlumočnickou profesi vytvořilo Ministerstvo lidských zdrojů celostátní víceúrovňový systém akreditace *China Accreditation Test for Translators and Interpreters*. V současné době je testováno sedm jazyků. Mezi další tlumočnické akreditace patří například *National Accreditation Examinations for Translators and Interpreters* vytvořená *Beijing University of Foreign Studies* nebo *English Interpreting Certificate test*, který pořádá *Xiamen University*.

Na základě našeho výzkumu můžeme konstatovat, že ačkoliv se počet prací věnovaných didaktice a teorii tlumočení v ČLR poměrně rychle zvyšuje, zatím je jejich počet v porovnání se západními zeměmi velice omezený. Kromě čínských odborníků se dané problematice věnují také někteří odborníci západní. Mezi přední badatele, kteří se výzkumem tlumočnictví v ČLR dlouhodobě zabývají, patří zejména Daniel Gile a Robin Setton. Klíčové pro výzkum tlumočnictví v ČLR jsou bezesporu také práce čínských autorů. Tlumočnictví jako samostatná vědní disciplína se nicméně postupně etabluje a důkazem jsou tomu, kromě celé řady specializovaných pracovišť, také práce uznávaných čínských odborníků, jako jsou například Liu Heping, Bao Gang, Cai Xiaohong nebo Wang Binhua, kteří ve svých pracích navazují na evropské modely tlumočení, zejména na Danicu Seleskovitchovou, Marianne Ledererovou a Daniela Gila. V ČLR vznikají také další zajímavé studie, například studie o tlumočení

do čínského znakového jazyka (XIAO, Xiaoyan, YU, Ruiling). Většina učebních materiálů pro odbornou přípravu tlumočnicků se podobá učebnicím pro pokročilé studium cizího jazyka, což souvisí se stále ještě nejasnou hranicí mezi studiem cizího jazyka a odbornou přípravou tlumočnicků. Existuje však i několik velice kvalitních učebních materiálů, které jsou pro odbornou přípravu tlumočnicků velmi užitečné.

Ačkoliv se bádání v oblasti teorie a didaktiky tlumočení v ČLR nachází ve své rané fázi, kdy jsou přejímány nosné modely ze zahraničí, má tato oblast bádání obrovský potenciál a je více než pravděpodobné, že se bude v nejbližších letech a desetiletích velmi rychle rozvíjet. Určitou překážku však představuje jazyková bariéra, která může západním badatelům znesnadnit přístup k výsledkům práce čínských badatelů a čínským badatelům naopak k pracím západním.

Věříme, že se nám podařilo dosáhnout námi stanovených cílů a doufáme, že daná práce bude přínosem pro všechny, kdo se zajímají o tuto problematiku.

Seznam použité literatury

1. BAO Gang 鲍刚(1998). *A general theory of interpreting*. [口译理论概述 Kouyi lilun gailun] Beijing: Zhongguo duiwai fanyi chuban gongsi.
2. ČEŇKOVÁ, Ivana (2008). *Úvod do teorie tlumočení*. Vydala Česká komora tlumočnicků znakového jazyka.
3. ČERNOV, Gelij (1992). Conference Interpretation in the USSR: History, Theory, New Frontiers. *Meta*, 37 (1), 149–162
4. DAWRANT, Andrew, JIANG, Hong (2001). Conference interpreting in Mainland China. <http://aiic.net/page/365> Staženo 12.3.2012
5. FAIRBANK, John K., et al., eds. *The Cambridge History of China*. Volume 12. Cambridge: Cambridge University Press, 1983-1992.
6. GILE, Daniel (2006). Fostering professionalism in new conference interpreting markets: Reflections on the role of training. Published in CHAI, Mingjiong, ZHAI, Ailing eds. (2006) *Professionalization in interpreting: International experience and developments in China*. Shanghai: Shanghai Foreign Language Education Press. 15-35.
7. HERBERT, Jean (1968). *The Interpreter's Handbook. How to Become a Conference Interpreter*. Genève: Georg.
8. *Congress Program, XVIII World Congress of the International Federation of Translators*, Shanghai, China 4-7.8. 2008
9. MEI, Deming 梅德明 (1996). *An advanced course of interpretation* [高级口译教程 Gaoji kouyi jiaocheng]. Shanghai: Shanghai duiwai jiaoyu chubanshe.
10. SETTON, Robin (1993). Is non-intra-Indo-European interpretation different? European models and Chinese-English realities. *Meta* 38 (2), 238-256.
11. SETTON, Robin, GUO Liangliang (2009). Attitudes to Role, Status and Professional Identity in Interpreters and Translators with Chinese in Shanghai and Taipei. *Translation and Interpreting Studies*, 4-2, 210-238.
12. SETTON, Robin ed. (2009). China and Chinese. *Interpreting*. Special Issue, 11:2.
13. SPENCE, J. *Search of Modern China*. W. W. Norton & Co.
14. WANG, Binhua, MU, Lei (2009). Interpreter training and research in mainland China. *Interpreting*. Special Issue, 11:2.
15. XIAO, Xiaoyan, YU, Ruiling (2009). Survey on sign language interpreting in China. *Interpreting*. Special Issue, 11:2.
16. ZHANG, A. Irene. *The Teaching and Learning of Interpreting in China's Mainland*. Presentation at EMCI Conference, London (2006). <http://www.emcinterpreting.org/resources/conferences.php> Staženo 20.5.2012

Internetové zdroje

1. AIIC

DAWRANT, Andrew, JIANG, Hong (2001). Conference interpreting in Mainland China. <http://aiic.net/page/365> Staženo 12.3.2012

2. Beijing Foreign Studies University

gsti.bfsu.edu.cn cit. 27.6.2012

3. Beijing Language and Culture University

http://sti.blcu.edu.cn/category/lfsz/index_1.htm cit. 17.7.2012

http://sti.blcu.edu.cn/category/29/index_1.htm cit. 17.7.2012

http://sti.blcu.edu.cn/category/24/index_1.htm cit. 17.7.2012

http://sti.blcu.edu.cn/category/xrld/index_1.htm cit. 17.7.2012

<http://sti.blcu.edu.cn/category/34/2012-04-27/164150791.html> cit. 17.7.2012

4. CIRIN

An international information network on conference interpreting research

<http://cirinandgile.com/DGCVEN.htm> cit. 20.7.2012

5. CIUTI

<http://www.ciuti.org/members/> cit. 26.6.2012

6. European Masters in Conference Interpreting (EMCI)

<http://www.emcinterpreting.org/resources/conferences.php>

Staženo 20.5.2012

7. Fu Jen Catholic University

<http://www.gitis.fju.edu.tw/modules.php?name=Briefings&op=viewarticle&artid=76> cit. 6.7.2012

<http://www.gitis.fju.edu.tw/modules.php?name=Briefings&op=viewarticle&artid=92> cit. 6.7.2012

<http://www.gitis.fju.edu.tw/modules.php?name=Briefings&op=viewarticle&artid=1> cit. 6.7.2012

8. Guangdong University of Foreign Studies

<http://www1.gdufs.edu.cn/sits/gfxyen/detail.php?id=612> cit. 18.7.2012

<http://www1.gdufs.edu.cn/sits/gfxy/detail.php?class=1&id=28> cit. 18.7.2012

9. Chengdu Translators Association

<http://www.ccdta.org/page.asp?ArticleId=103> cit. 1.7.2012

10. China Journals Full-text Database

<http://cjin.lib.hku.hk/kns50/Brief.aspx?ID=CJFD&classtype=&systemno=&NaviDatabaseName=&NaviField=> Datum přístupu 14.7.2012

11. Chinese Accreditation Test for Translators and Interpreters

http://www.catti.net.cn/2010-07/07/content_283667.htm cit. 1.7.2012

12. ISIT Vysoká tlumočnická a překladatelská škola (Paříž)

<http://www.isit-paris.fr/-Bio-bibliographies,399-.html#1948> cit. 20.7.2012

13. National Accreditation Examinations for Translators and Interpreters

http://sk.neea.edu.cn/wyfyzs/xmjs.jsp?class_id=26_07_01_01 cit. 1.7.2012

14. Oficiální stránky Prezidenta Ruské federace

<http://www.kremlin.ru/video/1201?page=4> Datum připojení: 30.6.2012

-
15. Pekingský informační server o vzdělání
http://mstd.bnu.edu.cn/jxmsjjsxm/ms_cgzs/45585.htm cit. 18.7.2012

 16. Shaanxi Translation Association
<http://www.chsta.org/intro.htm> cit. 1.7.2012

 17. Shanghai International Studies University
<http://giit.shisu.edu.cn/xueyuandongtai/note33.html> cit. 27.6.2012
<http://giit.shisu.edu.cn/xueyuangaikuang/zhuanjiashizi.htm> cit. 26.6.2012
<http://giit.shisu.edu.cn/xueyuangaikuang/history.htm> cit. 26.6.2012
<http://giit.shisu.edu.cn/xueyuangaikuang/xueyuanlingdao.htm> cit. 26.6.2012

 18. Shanghai Interpreters Accreditation
<http://web.shwyky.net/xmjs/xmjs.htm> cit. 1.7.2012

 19. The Translators Association of Yunnan Province
<http://www.ynta.org/client/About.asp?classid=2> cit. 1.7.2012

 20. Training Center of Shaanxi Translation Association
<http://www.statc.cn/about.asp?id=%27%D6%D0%D0%C4%BC%F2%BD%E9%27> cit. 1.7.2012

 21. Translators Association of China
http://www.tac-online.org.cn/ch/tran/2009-09/27/content_3160548.htm
cit. 2.7.2012
http://www.tac-online.org.cn/en/tran/2011-06/13/content_4264230.htm
cit. 8.7.2012
http://www.tac-online.org.cn/en/tran/2011-06/13/content_4264201.htm
cit. 9.7.2012

http://www.tac-online.org.cn/en/tran/2011-06/13/content_4264230.htm

cit. 9.7.2012

http://www.tac-online.org.cn/ch/tran/2012-06/29/content_5121340.htm

cit. 9.7.2012

22. University of International Business and Economics

http://www.uibe.edu.cn/upload/uibe_eng/SIS.htm cit. 28.6.2012